

Osaamista
ja oivallusta
tulevaisuuden
tekemiseen

Hanna Lindberg

Sallittu yli 12-vuotiaille

Luokittelun vaikutus elokuvien levitykseen Suomessa,
Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuva ja televisio

Opinnäytetyö

9.4.2021

Tekijä(t) Otsikko	Hanna Lindberg Sallittu yli 12-vuotiaille – luokittelun vaikutus elokuvien levitykseen Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa
Sivumäärä Aika	48 sivua 9.4.2021
Tutkinto	Medianomi
Tutkinto-ohjelma	Elokuva- ja televisiotuotanto
Suuntautumisvaihtoehto	Tuotanto
Ohjaaja(t)	Tuotannon lehtori Annakaisa Sukura
<p>Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan elokuvien luokittelua ja sen vaikutusta elokuvien levitykseen Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Minkälaisia eroja maiden välillä on haitallisen sisällön painotuksessa elokuvien ikärajaan, ja miten se vaikuttaa elokuvien levitykseen kansainvälisillä markkinoilla? Työssä katsotaan lähemmin, mikä lasketaan haitalliseksi sisällöksi, ja punnitaan erilaisia sisällöllisiä vaihtoehtoja levityksen ja taloudellisen tuottavuuden kannalta.</p> <p>Aluksi käydään läpi, mitä luokittelulla tarkoitetaan, ja sen syntyä ja historiaa tarkasteluissa maissa. Sen jälkeen katsotaan luokitteluun vaikuttavia muuttuvia tekijöitä ja ikärajojen eroja sekä luokittelun ja levityksen suhdetta toisiinsa. Neljännessä luvussa tarkastellaan ikärajojen vaikutusta käytännössä muutamien tarkkaan valittujen elokuvien kautta ja pohditaan sisällöllisiä vaihtoehtoja luokittelun ja levityksen näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu käyttämällä laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Työtä varten kerättyä aineistoa analysoitaessa nousi esiin, että luokittelun kannalta haitallisimmaksi sisällöksi katsotaan väkivalta, seksuaalinen sisältö ja ahdistusta aiheuttavat asiat. Kuitenkin maiden välillä on huomattavia eroja, kuinka paljon erilaiset haitalliset sisällöt vaikuttavat elokuvien ikärajiin muiden muuttuvien tekijöiden, kuten luokittelijoiden määrän, lisäksi.</p> <p>Levityksen kannalta oli huomattavaa, että ns. kokoperheen elokuvat pärjäävät Oscar-voittajia paremmin lipputuloissa mitattuna. Opinnäytetyössä selvisi, että taloudellisesti kannattavin ikäraja kansainvälisesti on Yhdysvaltojen PG-13, mikä vastaa Suomen 12-ikärajaa. Ikärajakategorian elokuvaan pääsevät nuoremmatkin katsojat huoltajan seurassa, mutta ne ovat jo tarinallisesti kiinnostavampia vanhemmalle yleisölle, ja myös teinit pääsevät katsomaan elokuvia ilman aikuisia. Työssä kävi ilmi, että tuotantoyhtiöt ja levittäjät ovat valmiita tekemään muokkauksia ja leikkauksia elokuvaansa alemman ikärajan saamiseksi parempien lipputulojen toivossa. Jos elokuvilla haluaa tähdätä kansainvälisille markkinoille, kannattaa miettiä millaista haitallista sisältöä elokuvat sisältävät ja kuinka paljon.</p>	
Avainsanat	luokittelu, ikäraja, levitys, haitallinen sisältö, lipputulot

Author(s) Title	Hanna Lindberg PG-13 – the Effects of Film Classification on Film Distribution in Finland, the United Kingdom and the United States
Number of Pages Date	48 pages 9 April 2021
Degree	Bachelor of Arts
Degree Programme	Film and Television
Specialisation option	Film and Television Production
Instructor(s)	Annakaisa Sukura, Senior Lecturer, Production
<p>This Bachelor's thesis discusses the classification of films and the impact it has on the theatrical distribution of films in Finland, the United Kingdom and the United States. The purpose of this study is to examine the definition of harmful content and how it affects the classification of films in the three countries and also what type of effects age rating has on the financial profit of films. It takes a closer look at what could have been done differently in regards of the harmful content from distributional and financial point of view.</p> <p>The first chapter focuses on the history of film classification and its purpose in the countries. The second chapter looks at the different variables that affect the classification decision and the relationship between classification and distribution. The fourth chapter applies the theory to a few selected films and discusses the harmful content from a classificational and distributional perspective.</p> <p>Both qualitative and quantitative research methods were used in the making of the thesis. When analyzing the material, it became clear that violence, sexual content and anxiety inducing content are considered to be most harmful when it comes to classification of films. However, there are significant differences in the type of harmful content that impacts the age rating the most between the countries. In addition, there are several other variables that change the outcome of a classification.</p> <p>When it comes to theatrical distribution, it is noteworthy that family films do better than Oscar winners in terms of box office revenue. Globally the highest grossing age rating is PG-13 which is the same as 12 in Finland. Because of its potential for financial gain, many production and distribution companies are willing to make changes and cuts to get the PG-13 rating for their film. It is especially important to think about the harmful content of a film, when targeting the international film market.</p>	
Keywords	classification, age rating, distribution, harmful content, box office

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Elokuvien luokittelu	2
2.1	Mitä elokuvien luokittelu tarkoittaa?	2
2.2	Elokuvien luokittelu Suomessa	3
2.3	Elokuvien luokittelu Isossa-Britanniassa	5
2.4	Elokuvien luokittelu Yhdysvalloissa	7
3	Luokittelun vaikutus levitykseen	10
3.1	Luokitteluun vaikuttavat muuttuvat tekijät	10
3.2	Elokuviissa kävijät ja lipputulot	11
3.3	Alemmat ikäraajat	12
3.4	Tuottoisa PG-13	12
3.5	Kohtalokas NC-17	13
3.6	Tupakointi haitallisena sisältönä	14
3.7	Elokuvien muokkaaminen ja leikkaaminen	15
3.8	Trailerien luokittelu	16
3.9	Palkintogaalat	17
3.10	Elokuvien jatko-osat	18
4	Luokittelun vaikutus käytännössä	18
4.1	Kuninkaan puhe	18
4.2	Tom of Finland	23
4.3	Taken	29
5	Pohdintaa	35
6	Lopuksi	38
	Lähteet	40

1 Johdanto

Elokuvan alkuajoista lähtien niillä on yritetty vaikuttaa yleisöön ja heidän mielipiteisiinsä. Taiteen kautta kerrotut tarinat nostavat monesti esiin yhteiskunnallisesti tärkeitä teemoja ja valaisevat arkaluontoisia ja vaiettuja aiheita. Elokuvien sisältö on nähty uhkana yhteiskunnan arvoja kohtaan, mikä on asettanut ne sensuurin kohteeksi jopa 2000-luvun alkupuolelle asti Suomessa. Vaikka aikuissensuuri on suurimmaksi osaksi loppunut länsimaissa, edelleen lasten suojeleminen elokuvien haitalliselta sisällöltä nähdään tärkeäksi maailmanlaajuisesti ja sitä toteutetaan maakohtaisilla ikärajaluokituksilla.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan elokuvien luokittelua ja sen vaikutusta elokuvien leviytykseen Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Koska tarkasteltavat maat ovat länsimaisia, niiden luokittelun tavoite on sama, mutta toteutustavat ja haitallisen sisällön painoarvo kuitenkin eroavat yllättävän paljon toisistaan. Levityksen kannalta Iso-Britannia ja Yhdysvallat ovat tärkeitä markkinamaita, joihin myös Suomen kannattaisi tähdätä elokuvillaan. Työssä pohditaan, mitä kannattaa ottaa sisällöllisesti huomioon luokittelun ja levityksen kannalta. Opinnäytetyössä käydään alkuun läpi luokittelun historiaa ja tarkoitusta sekä tutustutaan luokittelujärjestelmän syntyyn ja ikärajiin maakohtaisesti. Sitten syvennytään luokittelun ja levityksen suhteeseen ja seuraamuksiin. Sen jälkeen tarkastellaan luokittelun vaikutusta käytännössä muutamien valikoitujen elokuvien kautta ja mietitään mahdollisia sisällöllisiä vaihtoehtoja luokittelun ja levityksen näkökulmasta. Lopuksi pohditaan opinnäytetyössä esiin nousseita tuloksia.

Lähteinä on käytetty maiden luokitteluista vastaavien järjestöjen omia nettisivuja, aiheesta tehtyjä tutkimuksia, erinäisiä nettilähteitä ja artikkeleita. Suurin osa lähteistä on englanniksi, koska etenkin Yhdysvalloissa on tutkittu asiaa laajemmin. Elokuvien merkittävät maakohtaiset ikärajasymbolit on havainnollistettu kuvioin ja ikärajojen konkretisoinniseksi on käytetty esimerkkielokuvia.

Aineistona käytettyjä elokuvia analysoidaan ja tulkitaan laadullisen ja määrällisen sisällön- ja elokuva-analyysin keinoin. Haitallisen sisällön painotuksessa elokuvien luokitteluun eri maissa hyödynnetään laadullista tutkimusta, kun taas määrällistä analyysia sovelletaan ikärajojen vaikutuksessa leviytykseen tarkastelemalla elokuvien lipputuloja ja elokuvassakävijöiden iä. Valittujen elokuvien sisällönanalyysissa vertaillaan elokuvien

saamia ikärajalukituksia eri maissa ja pohditaan luokitusten erojen syitä ja vaikutusta elokuvien levitykseen.

Vaikka elokuvien ikärajojen merkinnät ovat pakollisia ainakin Suomessa ja Isossa-Britanniassa, niiden merkitys elokuvien levityksen kannalta usein sivuutetaan. Luokittelun on tutkittu vaikuttavan niin elokuvien taloudelliseen kuin taiteelliseen menestykseen. Etenkin tuottajien on tärkeää ymmärtää, miten luokittelu toimii eri maissa ja miten se voi rajoittaa elokuvien levitystä kansainvälisesti. Myös elokuvien markkinointimateriaali, kuten trailerit ja Yhdysvalloissa myös julisteet, ovat luokittelun alaista aineistoa, joiden oikeanlaisella suunnittelulla voidaan paljonkin vaikuttaa potentiaalisen yleisön tavoittamiseen. Tuotantoyhtiöiden ja levittäjien pitää yllättävän usein tehdä taiteellisia kompromisseja tietyn ikärajan takaamiseksi eri maissa, mikä taas vaikuttaa elokuvien taloudelliseen tuottavuuteen. Olisi kuitenkin tärkeää jo elokuvien ideointi vaiheessa miettiä, mikä tulevan elokuvan potentiaalinen kohdeyleisö tulee olemaan ja mitä pitää ottaa sisällöllisesti huomioon, jotta se saadaan optimaalisesti tavoitettua.

2 Elokuvien luokittelu

2.1 Mitä elokuvien luokittelu tarkoittaa?

Elokuvan synnyinhistorian tarkkaa aikaa on vaikea määrittää, mutta sen katsotaan alkaneen vuonna 1895, jolloin ranskalaiset Lumièren veljekset järjestivät ensimmäisen varsinaisen elokuvanäytöksen Pariisissa (Gomery & Parfort-Overduin 2011, 13). Kuitenkin elokuvien sensuuri alkoi jo vuonna 1893, kun Thomas Edison rakensi ensimmäisen elokuvastudion Black Marian. Studioissa kuvattiin espanjalaisen tanssijan Carmecitan tanssiesitys, jota pystyttiin katsomaan Edisonin keksimällä ja kaupallistamalla kinetoskoopilla. Filmissä vilahtivat tanssijan nilkat ja alusvaatteet, mikä oli liian provosoivaa sen ajan yhteiskunnalle, joten filmin näyttäminen kiellettiin. (Blitz 2014.)

Elokuvien sensuuri ja niiden katselun rajoittaminen ovat jatkuneet nykypäivään asti. Vaikka elokuvien sensuuri on länsimaissa nykyisin vähäistä, niitä kuitenkin kontrolloidaan luokittelun avulla. Yleisesti luokittelulla tarkoitetaan kaikkien kuvaohjelmien, kuten elokuvien, televisio-ohjelmien ja digitaalisten pelien, luokittelua ja merkitsemistä tiettyyn ikärajaluokkaan sisällön perusteella (KAVI n.d. f). Suomessa, kuten monissa muissakin maissa, kuvaohjelmat täytyy luokitella ennen niiden julkista esittämistä, vuokrausta tai myyntiä.

Luokittelun ei ole tarkoitus arvioida elokuvien taiteellisia ominaisuuksia, viihdyttävyyttä eikä yleistä onnistumista audiovisuaalisena teoksena. Luokittelun perusteella saatu ikäraja ei myöskään kerro, minkä ikäisille elokuvat on tarkoitettu. Luokittelulla myös pyritään mahdollisimman vähän rajoittamaan etenkin lasten sananvapautta länsimaissa (Media- kasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö MEKU 2013, 9). Sen sijaan luokittelun tarkoituksena on suojella lapsia elokuvilta, joiden sisältö voi vaikuttaa haitallisesti heidän kehitykseen. Huomattavan haitallisiksi sisällöiksi katsotaan väkivalta, seksuaalinen sisältö, päihteet ja mahdollista ahdistusta aiheuttavat asiat. (KAVI n.d. a.) Eri maiden välillä on eroja haitallisen sisällön painotuksessa ikärajaan. Yhdysvalloissa ja Aasiassa elokuvien arvioinnissa painotetaan eniten seksuaalista sisältöä, kun taas Pohjoismaissa seksuaalista sisältöä painotetaan vähiten ja väkivaltaa eniten. Mielenkiintoista on, että tutkimusten mukaan väkivallalla on suurin haitallinen vaikutus yleisöön ja etenkin lapsiin. (Price, Palsson & Gentile 2014, 240.)

2.2 Elokuvien luokittelu Suomessa

Suomessa elokuvien luokittelu alkoi yli sata vuotta sitten vuonna 1911 elokuvasensuurilla, jota valvoi poliisi. Vuonna 1919 perustettiin Valtion filmilautakunta, joka toimi kansallisena sensuuri-instituutiona kaksi vuotta. Valtion filmilautakunta korvattiin vuonna 1921 Valtion filmitarkastamolla, joka toimi vuoteen 1946 asti. Etenkin toista maailmansotaa edeltävinä vuosina Suomeen levisi suurimmista Euroopan maista paljon elokuva-propagandaa, jota ruvettiin sensuroimaan ennen talvisodan alkamista. Valtion filmitarkastamon toiminta perustuikin eniten poliittiselle sensuurille. Ensimmäinen virallinen elokuvasensuurilaki hyväksyttiin vuonna 1946, jolloin perustettiin Valtion elokuvatarkastamo, joka oli valtiollinen elin. Valtion elokuvatarkastamon sensorit kielsivät jopa tiettyjen genrejen elokuvat kokonaan, esim. kauhuelokuvat olivat kiellettyjä 1970-luvulle saakka. Suomessa vuonna 1987 eduskunta hyväksyi ”videolain”, jonka jälkeen elokuvien levitys ja myynti helpottuivat. Kuitenkin aikuissensuuri lopetettiin vasta vuonna 2001 ja korvattiin ikärajaluokittelulla. Nykypäivänä elokuvia voidaan ainoastaan kieltää, jos teos on rikoslain vastainen. (Sedergren n.d.) Nykyinen luokittelujärjestelmä sai alkunsa vuonna 2011, kun eduskunta hyväksyi uuden kuvaohjelmalain, johon nykyiset ikärajat perustuvat. Lain myötä Valtion elokuvatarkastamo muuttui Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskukseksi (MEKU) vuoden 2012 alussa. MEKU yhdistyi vuonna 2014 Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (KAVI) kanssa. MEKU kouluttaa ja hyväksyy kaikki uudet luokittelijat Suo-

messa ja myös valvoo kuvaohjelmalain noudattamista. (KAVI n.d. b.) Nykyisin luokittelijat ovat suurimmaksi osaksi audiovisuaalisella alalla toimivia henkilöitä, jotka ovat töissä media- ja levitysyhtiöillä, kuten Yleisradio ja Finnkino (Vähäsarja 2012).

Suomessa suurin osa elokuvista pitää luokitella ennen kuin niitä saa julkisesti esittää, vuokrata tai myydä (KAVI n.d. c). Luokitteluvollisuus ei koske sisällöltään yksinomaan esim. urheilua, musiikkia tai opetusaineistoa sisältäviä kuvaohjelmia (KAVI n.d. h). Myöskään ainoastaan aikuisille tarkoitettuja elokuvia ei tarvitse luokitella, ja ne merkitään omalla symbolilla, joka on erilainen kuin alle 18-vuotialta kiellettyjen elokuvien symboli. Luokittelussa määrätyt ikärajat ovat sitovia, ja niin ikärajojen kuin haitallisesta sisällöstä kertovien symbolien täytyy olla merkittynä elokuvaan. Suomen elokuvateattereissa on käytössä ikärajojousto, jolloin kolme vuotta ikärajaa nuorempi lapsi pääsee katsomaan elokuvan aikuisen seurassa. Jousto ei koske ikärajan 18 elokuvia, ja joustossa kannattaa ottaa huomioon, että ikäraja ei ole suositus vaan arvio sisällön haitallisuudesta lapsen kehitykselle. Ikärajat ovat myös sitovia elokuvien vuokrauksessa ja myynnissä. (KAVI n.d. c.)

Elokvien haitallisuutta arvioidaan eri luokittelukriteerien avulla. Suomessa katsotaan haitallisesti lapsen kehitykseen vaikuttavia elokuvia olevan sellaiset, jotka sisältävät väkivaltaa, seksuaalista sisältöä ja ahdistusta aiheuttavia elementtejä tai jotain niihin rinnastettavissa olevaa sisältöä. Elokuvia arvioitaessa huomioidaan haitallisen sisällön esiintyvyys ja konteksti. (KAVI n.d. e.) Elokuvia voidaan myös luokitella uudelleen yhteiskunnallisten arvojen muuttuessa, jos todetaan että aikaisempi luokittelu ei heijasta muutosta (KAVI n.d. d).

Kuvio 1. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmakeskuksen ikärajalukitusten ja haitallisen sisällön symbolit (KAVI n.d. g).

Suomessa elokuvat luokitellaan kuviossa 1 näkyvien symbolien mukaan. Symbolit merkitsevät sallittua alinta ikärajaa ja siihen vaikuttavaa sisältöä (KAVI n.d. c). S tarkoittaa, että elokuvat ovat sallittuja kaikenikäisille ja sisältävät hyvin lievää tai olematonta haitallista sisältöä. Monet animaatiot luokitellaan tähän ikärajaluokkaan, mutta myös monet aikuisille suunnatut elokuvat, kuten *Bohemian Rhapsody* (Yhdysvallat, Iso-Britannia 2018), voivat saada kyseisen luokituksen (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. l). Alkuperäisen luokittelun mukaan bändi Apulannasta kertova elokuva *Teit meistä kauniin* (Suomi 2016) sai ikärajan 7 tarkoittaen, että elokuva on sallittu yli 7-vuotialle väkivaltaisen sisällön takia. Elokuvan ohjaaja Tuukka Temonen oli jo leikkausvaiheessa näyttänyt elokuvan luokittelijalle välttääkseen korkean ikärajaluokituksen ja leikatakseen pois sellaiset kohdat, jotka tämän aiheuttaisivat. Kuitenkin kolme viikkoa elokuvan ensi-illan jälkeen MEKU päätti omasta aloitteestaan nostaa ikärajan 12:een, koska katsoi väkivaltaisen sisällön olevan liian haittalista nuoremmille lapsille, mistä aiheutui tappiota elokuvan lipputuloihin. (Laukkanen 2016.) Monet jännitys- ja kauhuelokuvat luokitellaan sallittu yli 16-vuotiaille -kategoriaan, kuten *Kuudes aisti* (*The Sixth Sense*, Yhdysvallat 1999), koska ne voivat aiheuttaa ahdistusta (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. m). Alle 18-vuotialta kielletyt elokuvat ovat usein sisällöltään äärimmäisen väkivaltaisia kauhuelokuvia. Hyvin pieni määrä elokuvista saa ikärajan 18 Suomessa.

2.3 Elokuvien luokittelu Isossa-Britanniassa

Isossa-Britanniassa elokuvien luokittelu sai alkunsa vuonna 1912, kun elokuva-alan ammattilaiset perustivat British Board of Film Censorsin vastaiskuna kuntien alkaessa sensuroimaan elokuvia vaihtelevin perustein. Tarkoituksena oli yhtenäisten sensuuristandardien harjoittaminen ja ylläpitäminen, vaikka nykypäivänäkin kunnilla on lopullinen päätösvalta elokuvien luokittelussa. Vuonna 1980 parlamentti hyväksyi Video Recordings Act 1984:n, jonka mukaan tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta kaikki videotallenteet pitää luokitella ennen niiden myymistä tai vuokraamista. Samaan aikaan myös organisaation nimi muutettiin British Board of Film Classificationiksi (BBFC), mikä selvensi, ettei kyse ole elokuvien sensuurista vaan ennemminkin luokittelusta. Nykyään BBFC on riippumaton ja voittoa tavoittelematon organisaatio, joka luokittelee kuvaohjelmia, kuten elokuvia ja tv-ohjelmia, mutta ei kuitenkaan enää digitaalisia pelejä. (BBFC n.d. b.) BBFC:n luokituksia käytetään myös monissa suoratoistopalveluissa Isossa-Britanniassa, kuten Netflixissä (BBFC n.d. a).

Kuten MEKU:n, BBFC:n tavoitteena on suojella lapsia, mutta myös herkkiä aikuisia, elokuvien haitalliselta sisällöltä ja auttaa lapsiperheitä tekemään oikeita valintoja elokuvia koskien. BBFC tekee läheisesti työtä yleisön kanssa, ja luokittelun pyrkimyksenä on heijastaa kansalaisten näkemyksiä sopivista ikärajoista. (BBFC 2019, 7.) Ikärajojen lisäksi kaikkiin vuoden 2000 jälkeen luokiteltuihin elokuvaan liitetään selostus haitallisesta sisällöstä. Isossa-Britanniassa haitalliseksi sisällöksi luokitellaan seksuaalinen sisältö, väkivalta, kiroilu, huumeet ja syrjintä, mutta myös sisällöllisesti mainittavaa on esim. avioero tai kuolemantapaus. (BBFC n.d. d.) Haitallista sisältöä on etenkin sellainen käyttäytyminen, johon lapsi voi samaistua tai jota lapsen on helppo kopioida. BBFC tarjoaa tuotantoyhtiöille ja levittäjille palvelua, jossa he arvioivat keskeneräisiä elokuvia ja antavat niille alustavat ikärajaluokitukset sekä tarvittaessa leikkausehdotukset alemman ikärajaluokituksen saavuttamiseksi. BBFC kuitenkin arvioi vielä valmiit elokuvat uudelleen. (BBFC 2019, 10-34.)

Classification Guidelines

Kuvio 2. British Board of Film Classificationin ikärajaluokitusten symbolit (BBFC 2019, 1).

Isossa-Britanniassa elokuvat luokitellaan kuviossa 2 näkyvien symbolien mukaan. Symbolit merkitsevät elokuvan katsojan alhaisinta sallittua ikää. Ikärajoista voidaan poiketa, jos lapsi on aikuisen seurassa. Ikärajat ovat kuitenkin sitovia elokuvien vuokrauksessa ja myynnissä. U eli universal tarkoittaa, että elokuvat ovat sallittuja kaikille ja sisällöllisesti soveltuvat yli 4-vuotiaille lapsille. Monet animaatiot kuuluvat tähän kategoriaan, mutta myös useat epookit ovat saaneet U-ikärajan, kunhan ne eivät ole sisällöltään haitallisia ja vastoinkäymisistä selvitään positiivisen kautta. Toinen kaikenikäisille sallittu kategoria on PG eli parental guidance, jossa painotetaan vanhempien arviointia sisällön soveltuvuudesta lapselleen. Yleisesti PG-ikärajan elokuvien pitäisi sopia kaikille yli 8-vuotiaille, mutta kuka vain voi katsoa elokuvia ilman aikuisen seuraa. PG-kategoriassa sallitaan jo hieman enemmän haitallista sisältöä etenkin, jos se näytetään koomisena tai fantasia maailman yhteydessä. Luokitukset 12A ja 12 ovat molemmat sallittuja vain yli 12-vuotiaille. 12A-ikärajaluokitusta käytetään elokuvateattereissa ja 12:ta muissa tallenteissa. Alle 12-vuotiaat lapset pääsevät katsomaan elokuvia aikuisen seurassa, mutta elokuvat

voivati sisältää kohtuullista väkivaltaa, kiroilua ja ahdistusta aiheuttavia elementtejä. Monet Marvel Comicsin supersankarielokuvat kuuluvat ikärajaluokkaan 12A/12. Tosin poikkeuksen tähän tekee Marvel Comicsin *Deadpool* (Yhdysvallat, Kanada 2016), joka on saanut ikärajan 15 eli elokuva on sallittu ainoastaan yli 15-vuotialle. Sisällöllisesti 15-kategoriassa on huomattava ero 12A/12-luokitukseen verrattuna. Korkeamman ikärajan omaavissa elokuvissa voidaan käsitellä rankempia asioita, kuten rasismia ja itsemurhaa, vaikka haitallisen sisällön pitääkin olla perusteltua menemättä liiallisiin yksityiskohtiin. (BBFC 2019, 18-24.) Ennen *Deadpoolin* ensi-iltaa levittäjä lähetti sen BBFC:n arvioitavaksi toivoen 15-ikärajaa, jonka BBFC arvioi elokuvalla sopivaksi ilman leikkauksia. Elokuva sisältää paljon raakaa väkivaltaa, kiroilua ja seksuaalista sisältöä, joiden takia elokuva selkeästi kuuluu 15-kategoriaan. Kuitenkin vuonna 2016 BBFC sai *Deadpoolista* eniten yleisöpalautetta, jossa oltiin huolissaan elokuvan haitallisesta sisällöstä lapsille kyseenalaistaen annetun ikärajan. Elokuvan nähtyään lopulta vain 2 prosenttia yleisöstä oli sitä mieltä, että annettu ikäraja oli väärä. (BBFC n.d. c.) BBFC:n mukaan aikuiset saavat vapaasti valita viihteensä, joten ikärajaluokitus 18 on sallittu vain yli 18-vuotiaille. Isossa-Britanniassa elokuvat kuten *Trainspotting* (Iso-Britannia 1996) ja *Midsommar – loputon yö* (*Midsommar*, Yhdysvallat 2019) saivat 18-ikärajan, kun taas kyseiset elokuvat arvioitiin Suomessa 16-kategoriaan. R18-elokuvat ovat myöskin sallittuja vain yli 18-vuotiaille, ja tähän kategoriaan lasketaan esim. pornografiset elokuvat, joiden esitys, vuokraus ja myynti on rajoitettu erikseen lisensoiduille elokuvateattereille ja jälleenmyyjille. (BBFC 2019, 26-28; BBFC n.d. m; BBFC n.d. n; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. n; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. o.)

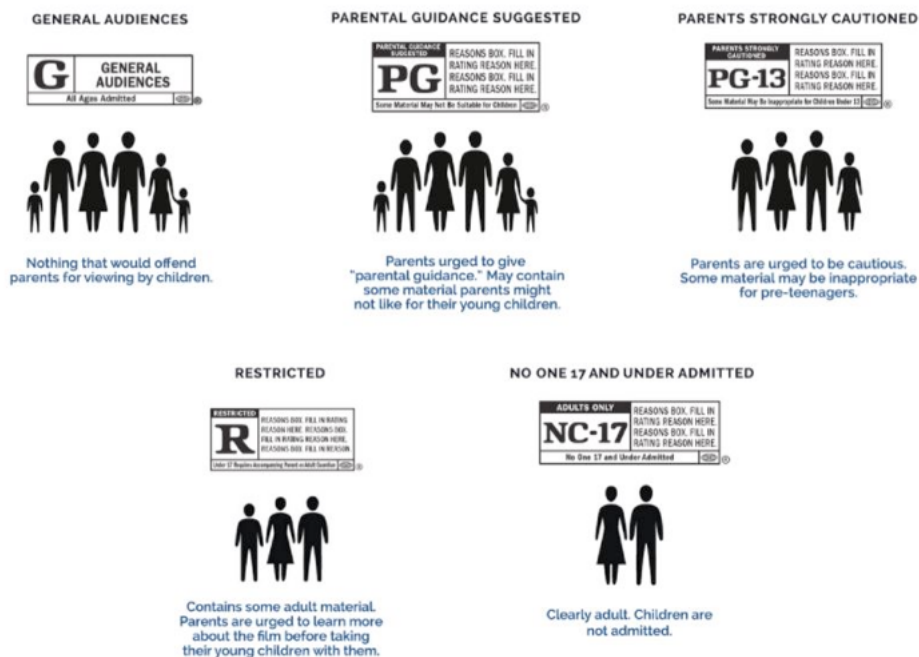
2.4 Elokuvien luokittelu Yhdysvalloissa

Yhdysvalloissa elokuvien luokittelu sai alkunsa vuonna 1907, kun Chicago hyväksyi ensimmäisenä elokuvassensuurilain, jonka jälkeen muissa kaupungeissa ja osavaltioissa aloitettiin elokuvien sensuroiminen vaihtelevien standardien mukaan. Vuonna 1922 maan suurimmat elokuvastudiot perustivat The Motion Picture Producers and Distributors of American (MPPDA). Vuonna 1930 MPPDA loi elokuville moraalikoodin, ns. The Hays Coden, jonka mukaan MPPDA tuomitsi sisällöllisesti alhaisen moraalin omaavat elokuvat. Elokuva-alalla the Hays Coden säännöksiä ruvettiin noudattamaan vasta vuonna 1934, kun se yhdisti voimansa katolisen kirkon perustaman Legion of Decency kanssa. Tämän jälkeen MPPDA kelpuutti elokuvateattereissa näytettäväksi ainoastaan katolisen kirkon hyväksymät elokuvat, jotka myös katolinen kirkko luokitteli sisältönsä puolesta. Vuonna 1945 MPPDA muutti nimensä Motion Picture Association of Americaksi

(MPAA). 1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa MPAA:n asema elokuvien sensuroimisessa heikkeni ja laillisesti elokuvien sisällön katsottiin olevan sanavapauden alaista. Vuonna 1966 Jack Valenti astui MPAA:n johtoon ja rupesi uudistamaan nykyistä koko maan kattavaa vapaaehtoisesti noudatettavaa luokittelujärjestelmää, joka astui voimaan vuonna 1968. Vaikka luokittelujärjestelmä on pysynyt vapaaehtoisena tähän päivään asti, kaikki suurimmat Hollywoodin elokuvastudiot ovat nykyiseltä nimeltään Motion Picture Associationin (MPA) jäseniä, joiden täytyy lähettää kaikki Yhdysvalloissa tuotetut ja levitetyt elokuvansa MPA:n yksikön Classifications and Ratings Administrationin (CARA) arvioitavaksi ja elokuvien täytyy olla luokiteltuja. Myöskään useimmat yhdysvaltalaiset elokuvateatterit, kaupat ja videovuokraamot eivät näytä tai myy elokuvia, joilla ei ole MPA:n luokittelua. (Blitz 2014; MPA 2019.)

Nykypäivänä MPA mainostaa itseään globaalien elokuva- ja televisioalan äänenä ja sen jäseniin kuuluvat Hollywoodin isoimmat studiot Walt Disney Studios Motion Pictures, Paramount Pictures Corporation, Netflix Studios LLC, Sony Pictures Entertainment Inc, Warner Bros Entertainment Inc ja Universal City Studios LLC (MPA n.d.). Kuten Suomessa ja Isossa-Britanniassakin, myös Yhdysvalloissa luokittelujärjestelmän tarkoitus on suojella lapsia elokuvien haitalliselta sisällöltä, jota on väkivalta, seksuaalinen sisältö, huumeet ja kiroilu, sekä antaa vanhemmille tarpeeksi tietoa elokuvien muusta sisällöstä. Yhdysvalloissa luokittelun hoitaa MPA:n ja The National Association of Theatre Ownersin (NATO) perustama ja MPA:sta riippumattomana yksikkönä toimiva Classifications and Ratings Administration (CARA), joka on tuottoa tavoittelematon organisaatio. Suurin osa yhdysvaltalaisista elokuvateattereista on NATO:n jäseniä ja sitoutuneita ottamaan ohjelmistoon vain CARA:n luokittelemia elokuvia. Senpä takia, vaikka Yhdysvalloissa elokuvien luokittelu on vapaaehtoista, ikärajan hylkääminen tai luokittelemattomuus vaikuttavat merkittävästi elokuvan levitysmahdollisuuksiin. CARA:n luokittelijat ovat elokuva-alasta riippumattomia vanhempia, joilla täytyy olla CARA:an liittyessään 5–15-vuotiaita lapsia. Luokittelijan täytyy erota työstään tämän lasten täyttäessä 21 vuotta ja hän voi toimia luokittelijana enintään seitsemän vuotta. CARA:n luokittelijoiden tarkoituksena on edustaa yhdysvaltalaisen vanhempien arvoja elokuvia arvioitaessa. Kuten BBFC, myös CARA neuvoo tuottajia ja levittäjiä elokuvien ikärajoista ja niihin vaikuttavasta haitallisesta sisällöstä sekä mahdollisista leikkauksista. (Filmratings.com 2010, 1-4.)

THE FILM RATING SYSTEM

Kuvio 3. Motion Picture Association of American ikärajalukitusten symbolit (Davis 2017).

Yhdysvalloissa elokuvat luokitellaan kuviossa 3 havainnollistettujen symbolien mukaan. Symbolit merkitsevät ja selittävät elokuvien ikärajalukitukset ja antavat kuvauksen luokituksiin vaikuttaneesta haitallisesta sisällöstä. G eli general audiences merkitsee kaikille sallittuja elokuvia, joissa ei ole mitään haitallista sisältöä nuoremmille lapsille. Monet Disneyn animaatiot kuuluvat tähän luokitukseen. PG eli parental guidance suggested -elokuvat ovat myöskin kaikille sallittuja, mutta saattavat olla sisällöllisesti soveltumattomia nuoremmille lapsille. Suositellaankin, että vanhemmat tutustuvat elokuvaan ennen kuin antavat lapsensa sen katsoa. Elokuvat voivat sisältää aikuisempia teemoja, vähäistä väkivaltaa ja alastomuutta. Usein kouluikäisille lapsille suunnatut animaatiot, kuten *Zootropolis – eläinten kaupunki* (*Zootopia*, Yhdysvallat 2016), ja animaatioista tehdyt live action -versiot, kuten *Aladdin* (Yhdysvallat 2019), kuuluvat tähän kategoriaan. (Filmratings.com 2010, 6-8; Filmratings.com n.d. i; Filmratings.com n.d. j.) Kolmas teknisesti myöskin kaikille sallittu kategoria on PG-13 eli parents strongly cautioned. PG-13-ikärajan saaneiden elokuvien sisältö ei välttämättä sovi alle 13-vuotiaille lapsille, ja vanhempia kehoitetaan vahvasti harkitsemaan, onko elokuva sovelias heidän lapselleen. PG-13-elokuvat sisältävät huomattavasti enemmän lapsille haitallista materiaalia, kuten huumeita ja väkivaltaa, ja käsittelevät rankempia teemoja. Ikäraja on ensimmäinen, jossa saa olla huumeita ja seksuaalisuuteen viittaavaa sanastoa saa esiintyä kerran elokuvan aikana. Monet scifi- ja fantasiaelokuvat, kuten *Taru sormusten herrasta* -trilogia (*The Lord of the Rings*,

Yhdysvallat, Uusi-Seelanti 2001, 2002, 2003) ja *Gravity* (Yhdysvallat 2013), kuuluvat tähän kategoriaan. (Filmratings.com 2010, 6-8; Filmratings.com n.d. k; Filmratings.com n.d. l.) R eli restricted tarkoittaa, että elokuvat ovat kiellettyjä alle 17-vuotiailta ilman holhoojan seuraa. R-luokituksen elokuvat sisältävät rankkaa väkivaltaa, kiroilua ja seksuaalista sisältöä. Ei ole yleisesti suotavaa, että vanhemmat tuovat nuoremmat lapsensa R-ikärajan elokuvaan, vaikka se on sallittua. Tähän kategoriaan lukeutuvat monet jännitys- ja sotaelokuvat, mutta myös monet romanttiset komediat, kuten *Bridget Jones* -elokuvat (Iso-Britannia, Irlanti, Yhdysvallat, Ranska 2001, 2004, 2016), jotka ovat saaneet Suomessa ikärajalukituksen 7 tai 12. (Filmratings.com 2010, 6-8; Filmratings.com n.d. m; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. p.) Yhdysvaltojen korkein ikärajalukitus NC-17 eli no one 17 or under admitted on edelleenkin hyvin kiistelty, koska se liitetään vahvasti pornografisiin elokuviin. Nämä elokuvat ovat kiellettyjä kaikilta alle 18-vuotiailta. Monet elokuvateatterit ja jälleenmyyjät eivät edes ota elokuvia valikoimaansa, ja niiden lipputulot jäävät hyvin vähäisiksi. Vaikka MPA korostaa, että NC-17-luokitusta ei pidä katsoa negatiivisena asiana, monet tuottajat ja levittäjät näkevät sen kuoliniskuna elokuvilleen ja välttelevät ikärajan saamista. Tilastollisesti NC-17-ikärajan saaneita elokuvia on hyvin vähän nähtävissä elokuvateattereissa, ja vuonna 2019 yksikään elokuva ei saanut NC-17-luokitusta. Elokuvat joita CARA ei ole luokitellut merkitään Not Rated (NR). (Filmratings.com 2010, 7; National Coalition Against Censorship n.d.)

3 Luokittelun vaikutus levitykseen

3.1 Luokitteluun vaikuttavat muuttuvat tekijät

Nykypäivän yritysten haasteena on heidän tuotteidensa ja palveluidensa valvonta kolmannen osapuolen toimesta ennen kuin ne ovat kuluttajien saatavilla. Aivan samoin kuin lääkkeitä, elintarvikkeita ja leluja valvotaan, niin myös elokuvia ennakkotarkastetaan ennen niiden levitystä yleisölle, mitä kutsutaan luokitteluksi. Valvonnan tarkoituksena on tarjota kuluttajalle tietoa tuotteesta tai palvelusta harkitun päätöksen tekemistä varten. Kaikilla mailla on omat elokuvien luokittelukriteerit, joihin vaikuttavat erinäiset tekijät, kuten maan kulttuuri, luokittelijan ammatti ja luokittelijoiden määrä. Usein Yhdysvallat, Iso-Britannia ja Australia ovat kaikista tiukimpia ikärajoissaan, kun taas Italia, Ranska ja Espanja ovat kaikista lepsuimpia. Elokuvat saavat usein alempia ikärajoja, jos luokittelijoina toimii asiantuntijoita, kuten psykologeja, lastenlääkäreitä ja sosiologeja, pelkkien maallikkojen sijaan. Esimerkiksi valamiehinä toimivat maallikot reagoivat tunteella faktoihin ja

antavat kovempia tuomioita syytetyille kuin asiantuntijat. Kuitenkaan elokuva-alan edustajat eivät välttämättä anna elokuville alempia ikärajalukituksia. Usein suuret ryhmät, joissa usein painotetaan enemmän negatiivisia asioita ja haitallista sisältöä, antavat elokuville korkeimpia ikärajoja kuin yksittäiset luokittelijat. (Leenders & Eliashberg 2011, 367-370.) Yhdysvalloissa elokuvia luokittelee 8–13 vanhempaa, jotka keskustelevat elokuvista ja äänestävät sopivasta ikärajasta (Ng 2018). Suomessa taas elokuvia luokittelevat yksittäiset luokittelijat, jotka ovat usein audiovisuaalisen alan yritysten palkkalistoilla ja MEKU:n kouluttamia (KAVI n.d. b; Vähäsarja 2012). Usein epävarmuutta välttävät, yhteisökeskeiset ja feminiiniset kulttuurit, jota suomalainen kulttuuri edustaa, antavat elokuville alempia ikärajalukituksia (Leenders & Eliashberg 2011, 367).

3.2 Elokuviissa kävijät ja lipputulot

Optimaalisen levityksen ja lipputulojen takaamiseksi kannattaa tietenkin tavoitella mahdollisimman laajaa yleisöä elokuvalle. Suomessa eniten elokuvissa käyvät 10–19-vuotiaat nuoret, kun taas Isossa-Britanniassa alle 25-vuotiaat käyvät eniten elokuvissa (Ekholm 2019; El Mahmoud 2019). Yhdysvalloissa eniten elokuvalippuja myydään 12–24-vuotiaille (MPA 2020, 30). Koska nuoret ovat elokuvassakävijöiden enemmistöä, kannattavinta on pitää elokuvien ikärajat alhaisina, jotta he pääsevät elokuvaan itsenäisesti ilman aikuisen seuraa.

Ihan aluksi on todettava, että useampi osatekijä vaikuttaa elokuvan lipputuloihin luokittelun ja levityksen lisäksi. Elokuvan budjetti, casting ja markkinointi ovat kaikki elokuvan taloudelliseen tuottavuuteen vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi lipputuloihin vaikuttaa elokuvan ensi-illan ajankohta, kuten onko kyseessä kesällä vai joulun alla ensi-iltansa saava elokuva. Myös elokuvan menestys palkintogaaloissa ja sen saamat arvostelut vaikuttavat vahvasti lopullisiin lipputuloihin. (Litman 1983, Terryn, Butlerin & De'Armondin 2003, 24 mukaan.) On huomattu, että elokuvan kokonaisbudjetti, palkintogaalamenestys ja tähti-kaarti ovat suorassa yhteydessä markkinointiin käytettyyn budjettiin (Prag & Casavant 1994, 217). Jo elokuvan ideointivaiheessa on tärkeää miettiä, mikä tulevan elokuvan potentiaalinen kohdeyleisö tulee olemaan ja onko se sisällöllisesti sopiva harkitulle kohdeyleisölle. Valmiin elokuvan ikärajalukitus voi kuitenkin usein taata tai murskata lipputulot. Etenkin Yhdysvalloissa on tehty tutkimuksia ikärajojen vaikutuksesta elokuvien lipputuloihin ja on todettu, että luokittelulla on vaikutus nimenomaan elokuvan ensi-illan lipputuloihin. (Leenders & Eliashberg 2011, 367.)

3.3 Alemmat ikäraajat

Monesti ison budjetin elokuvat hakevat alempia ikärajaluoituksia suurempien yleisömäärien toivossa (Follows 2014). Vaikkakin etenkin G ja välillä myös PG-ikärajaluoituksilla saattaa olla negatiivinen vaikutus lipputuloihin, koska elokuvat voidaan kokea lapsellisina ja sisällöllisesti mitäänsanomattomina (Austin, Nicolich, Simonet 1981, 28). Toisaalta vielä 1990-luvulla monet Disneyn animaatioelokuvat saivat melkein automaattisesti G-ikärajaluoituksen, vaikka ne olivat sisällöllisesti huomattavasti rankempia moniin nykyajan animaatioihin verrattuna. Muutamat animaatiot, kuten *Atlantis – kadonnut kaupunki* (*Atlantis – The Lost Empire*, Yhdysvallat 2001), saivat aikoinaan PG-ikärajaluoituksen, joka taas oli animaatioelokuvalle häpeämerkki ja vaikutti tappiollisesti elokuvan lipputuloihin. Kuitenkin 2000-luvun aikana PG-ikärajaluoituksen stigma on hävinnyt ja on enemminkin sääntö kuin poikkeus, että animaatioelokuva saa PG-ikärajaluoituksen, vaikka aikaisemmin se olisi saanut G-ikärajan. Esimerkiksi huippusuosittu Disney-animaatioelokuva *Frozen – huurteinen seikkailu* (*Frozen*, Yhdysvallat 2013) sai PG-ikärajaluoituksen sisältäen vähäistä toimintaa ja lievää karkeaa huumoria, kun aikoinaan *Babe – Urhea possu* (*Babe*, Yhdysvallat, Australia 1995) sai ikärajan G, vaikka elokuva on realistinen ns. live action -draama, jossa tuodaan selkeästi esille maatalaeläinten kohtalo. (Filmratings.com n.d. a; Mendelson 2013.) Samaiset elokuvat saivat molemmat Suomessa 7-ikärajaluoituksen sisältäen ahdistusta ja *Frozen – huurteinen seikkailu* myös väkivaltaa. *Babe – Urhea possu* sai alun perin Suomessa ikärajan S ja vasta vuonna 2014 elokuva uudelleen luokiteltiin 7-ikärajakategoriaan. (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. a; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. b.) Koska eri maat painottavat sisällöllisesti eri asioita ikärajaluoituksia antaessaan, ei monia eurooppalaisia lastenelokuvia kannata levittää esimerkiksi Isossa-Britanniassa. Monet eurooppalaiset kokoperheen elokuvat sisältävät kovempaa kielenkäyttöä ja alastomuutta, jotka taas johtavat Isossa-Britanniassa korkeimpiin ikärajaluoituksiin. (Johnson 2014, 19.)

3.4 Tuottoisa PG-13

Nykyisin Yhdysvalloissa suosituin ja taloudellisesti kannattavin ikärajakategoria on PG-13 ja melkein puolet elokuvateatterileivityksessä olevista elokuvista on saanut kyseisen luokituksen (Follows 2014). PG-13-ikärajaluoitus syntyi vuonna 1984 Steven Spielbergin toimesta tarkoituksena kuroa umpeen PG- ja R-kategorioiden kuilua. Ensimmäinen PG-13-ikärajan saanut elokuva on Spielbergin ohjaama *Indiana Jones ja tuomion temp-*

pelii (*Indiana Jones and the Temple of Doom*, Yhdysvallat 1984). (Pallotta 2014.) Yhdysvalloissa kaikkien aikojen eniten bruttotuloja saaneista elokuvista yhdeksän kymmenestä on ikärajaltaan PG-13. Lista on täynnä supersankari-, fantasia- ja seikkailuelokuvia kuten *Avengers*-elokuvat (Yhdysvallat 2012, 2015, 2018, 2019) ja Disneyn uudet *Star Wars* -elokuvat (Yhdysvallat 2015, 2017, 2019). Myös kahdeksan kymmenestä tuottoisimmasta elokuvasta on nykyään Disneyn omistuksessa olevien yhtiöiden tekemiä ja levittämiä. (Box Office Mojo 2020.) Vuonna 2011 PG-13-ikärajan elokuvat tekivät Yhdysvalloissa enemmän tuottoa kuin G-, PG- ja R-kategoriat yhteensä (Banks 2012). Hyvänä esimerkkinä toimii *Harry Potter* -elokuvat (Yhdysvallat, Iso-Britannia 2001, 2002, 2004, 2005, 2007, 2008, 2010, 2011), jotka ovat suuren budjetin tuotantoja ja joista puolet on saanut PG-13-ikärajan (Filmratings.com n.d. b). Kahdeksan elokuvan yhteinen budjetti oli 1,2 miljardia dollaria ja elokuvat tuottivat yhteensä 7,7 miljardia dollaria (Wikipedia 2020).

3.5 Kohtalokas NC-17

Luonnollisesti potentiaalisen yleisön määrä vähenee, mitä korkeampi ikäraja elokuvalla on. Yhdysvalloissa pelätty NC-17-ikärajaluokitus tarkoittaa usein taloudellista tappiota elokuville, koska se stigmansa takia rajoittaa elokuvien levitys- ja markkinointimahdollisuuksia. Monet suuret yhdysvaltalaiset sanomalehdet eivät julkaise NC-17-ikärajan saaneiden elokuvien mainoksia, eivätkä myöskään suuret kauppaketjut, kuten Walmart, jälleenmyy kyseisten elokuvien DVD:itä. (Holson 2003.) Toisaalta monilla sanomalehdillä ei ole mitään linjausta, etteivätkö ne voisi julkaista NC-17-ikärajan saaneiden elokuvien mainoksia. Myös internetin kehityksen myötä uudet alustat, kuten sosiaalinen media ja suoratoistopalvelut, mahdollistavat NC-17-ikärajaluokitelluille elokuville paremmat markkinamahdollisuudet niin mainosten kuin yleisönkin kannalta. Kuitenkin taloudellista tappiota välttääkseen monet tuotantoyhtiöt ja levittäjät ovat valmiita leikkaamaan elokuvansa R-kategoriaan sopiviksi. (Fithian 2011, 6-7.) Pahimmassa tapauksessa leikkausten lisäksi joitain elokuvien kohtauksista joudutaan kuvaamaan uudelleen halutun ikärajan saamiseksi. Usein kalliit muutokset voivat lykätä elokuvien julkaisuajankohtia, eivätkä ne kuitenkaan takaa korkeimpia lipputuloja. (Gunter 2018, 127.) Väkivallan lisäksi R-ikärajaluokituksen saadakseen elokuvista joudutaan poistamaan kiroilua tai alastomuutta sisältäviä kohtauksia. Esimerkiksi Quentin Tarantino käytti monia erinäisiä keinoja saadakseen elokuvallensa *Kill Bill: Volume 1* (Yhdysvallat 2003) R-ikärajan. Osa väkivaltaisista kohtauksista on piirretty japanilaiseen animetyyliin tai muutettu mustavalkoiseksi verisyyden vähentämiseksi. Myös joitain väkivaltaisia kohtauksia lyhennettiin ikärajan R saamiseksi elokuvalle. (Holson 2003.) Juuri väkivaltaisuuden takia R-ikärajakategoriasta

on tullut liian laaja, eikä se enää palvele tarkoitustaan. Mielenkiintoisesti muissa maissa, kuten Isossa-Britanniassa, korkein ikäraja ei kannan samanlaista stigmaa kuin Yhdysvaltojen NC-17-ikärajaluokitus. (Fithian 2011, 7.) NC-17-ikärajaluokitus aiheuttaa niin sanotun pilattu hedelmä -vaikutelman, jonka vuoksi yleisö ajattelee, että elokuvat sisältävät heille haitallista ja traumatisoivaa sisältöä, jolta he haluavat suojella itseään. Toisaalta taas NC-17-luokituksella voi myös olla positiivinen vaikutus yleisömääriin. Luokitus voi luoda myös niin sanotun kielletty hedelmä -efektin, jonka takia elokuvat saavat aikaan kapinamentaliteetin kieltoa vastaan ja elokuvat pitää ehdottomasti nähdä. (Bushman 1998; Brehm 1966, Leenders & Eliashberg 2011, 369 mukaan.)

3.6 Tupakointi haitallisena sisältönä

Useimmat tahot ovat ruvenneet kampanjoimaan alkoholin käytön ja etenkin tupakoinnin vähentämisen puolesta nuoremmalle yleisölle suunnatuissa elokuvissa. On tutkittu, että suurin osa elokuvista, joissa alkoholia esiintyy, on luokiteltu lapsille ja nuorille sopivaksi. Kaliforniassa oli joukkokanne MPA:ta, sen jäsenstudioita ja NATO:a vastaan. Kanteessa vaadittiin, että CARA:n täytyy luokitella kaikki elokuvat, jotka sisältävät tupakkatuotteiden käyttöä, automaattisesti R-ikärajakategoriaan. Kanteessa myös vaadittiin miljoonien dollarien vahingonkorvauksia nuorille, jotka vakuuttivat aloittaneensa tupakanpolton elokuvien vaikutuksesta. Kanne on vain yksi monista vuosien aikana, ja MPA ja NATO ovatkin lisänneet alkoholin käytön ja tupakoinnin kriteereiksi haitallista sisältöä arvioitaessa vuodesta 2007 lähtien. Yhdysvaltojen perustuslaki suojelee sananvapautta, ja tiettyjen asioiden sensuroiminen lasten suojelemiseksi rikkoisi siis lakia. (Fithian & Brenneman 2016, 16-17.) Myös Isossa-Britanniassa on tutkittu elokuvissa esiintyvän tupakoinnin vaikutusta nuorten tupakointiin ja sen aloittamiseen. Seurauksena tupakan yleisen mainostamisen rajoittamiselle elokuvissa tupakointi on lisääntynyt, vaikka Yhdysvalloissa elokuvissa tupakointi on vähentynyt etenkin nuorille suunnatuissa elokuvissa. Kuten Yhdysvalloissa myös Isossa-Britanniassa haluttaisiin korkeampia ikärajoja elokuville, joissa esiintyy tupakkatuotteiden käyttöä. Useat Yhdysvalloissa R-ikärajaluokituksen saaneet elokuvat luokitellaan Isossa-Britanniassa 15-ikärajakategoriaan tai jopa alemmas, mikä altistaa brittinuoret näkemään enemmän tupakkatuotteiden käyttöä elokuvissa kuin yhdysvaltalaiset nuoret. Tämä on omiaan heikentämään pyrkimystä vähentää nuorten tupakointia niin Isossa-Britanniassa kuin maailmanlaajuisesti. Koska korkeamman ikärajalukituksen saaneiden elokuvien potentiaalinen yleisömäärä pienenee, tuotantoyhtiöiden olisi pakko jättää tupakointi pois elokuvista korkeimpien lipputulosten saavuttamiseksi. BBFC on puolustanut toimintaansa, että luokittelut heijastavat yleistä kansan

näkemyksiä siitä, mikä on suotavaa ja mikä ei. Toisaalta tupakointia sisältävien elokuvien luokittelu korkeaan ikärajakategoriaan voisi lisätä piratismia, koska nuoret kuitenkin haluaisivat nähdä heille suunnatut elokuvat ikärajavaikuttamatta. (Humphreys 2016, 82-83; Millett & Glantz 2010, 377-378.)

3.7 Elokuvien muokkaaminen ja leikkaaminen

Vaikka useimmiten tuottajat saavat haluamansa ikärajalukituksen elokuvilleen tuotantomaassa, jotkut tuotantoyhtiöt ja levittäjät joutuvat muokkaamaan ja leikkaamaan elokuvia tavoitellun ikärajan saamiseksi ulkomailla. Monesti kulttuuriset erot ja haitallisena pidetyn sisällön painotus vaikuttaa joko positiivisesti tai negatiivisesti ikärajalukitukseen ulkomailla verrattuna tuotantomaassa saatuun ikärajaan. *Nälkäpeli*-elokuvien (*The Hunger Games*, Yhdysvallat 2012, 2013, 2014, 2015) ensimmäinen osa toimitettiin BBFC:n arvioitavaksi leikkausvaiheessa toiveena 12A-ikärajaluokitus. Kuitenkin televisioviihteenä esitetty kilpailu nuorten taistelusta kuolemaan asti sisälsi liikaa veristä väkivaltaa saadakseen 12A-ikärajaluokituksen. BBFC neuvoi veren poistamista useammasta kohtauksesta sekä poistamaan kokonaan kohtauksen, jossa pidetään puukkoa työn kasvoilla. Levitysyhtiö teki tarvittavat muutokset jaokuva sai 12A-ikärajaluokituksen. BBFC sai kuitenkin muutamia valituksia liian alhaisesta ikärajavaikuttamasta, joiden määrä olisi luultavasti ollut huomattavasti suurempi, jollei *Nälkäpelit*-kirjasarja olisi ollut jo tunnettu niin lasten kuin vanhempien keskuudessa. (BBFC 2013, 31-32.) Yhdysvalloissaokuva sai PG-13-ikärajan nuoriin kohdistuvan väkivallan takia (Filmratings.com n.d. c). Suomessakinokuva sai alun perin 12-ikärajan pelkän väkivallan takia, mutta yleisöpalautteen takiaokuva arviointiin uudelleen ja sen nähtiin sisältävän myös ahdistusta aiheuttavaa sisältöä (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. c).

Nykyään monet tuotantoyhtiöt tekevät elokuvia jokainen katsoja mielessään kansainväliselle yleisölle ja välillä heidän on täytynyt muokata elokuvien maakohtaisia versioita kulttuuriin sopivaksi (Obias 2015). Monesti animaatioita muokataan levitysmaiden mukaan esim. ruokien ja tiettyjen hahmojen osalta. *Zootropolis – eläinten kaupunki* sai ensimmäisen muokkauksen nimensä puolesta, kun tuotantomaassa Yhdysvalloissaokuva julkaistiin nimellä *Zootopia* ja Isoa-Britanniaa varten nimi muutettiin *Zootropolisiksi*. Elokuvan uutisankkurieläinhahmot saivat myös maakohtaisia vaikutteita. Alkuperäisessä versiossa ankkureina toimii hirvi ja lumileopardia, kun taas Kiinassa hirvi vaihtui pandaan ja Australiassa ja Uudessa-Seelannissa samainen hahmo vaihtui koalaan. (Jiuliani 2017; Rosser 2015.)

Välillä elokuvien sisällön muokkauksen sijaan niitä suoraan sensuroidaan tai jopa niiden esittäminen kielletään tietyissä maissa. *The Wolf of Wall Street* (Yhdysvallat 2013) on yhdysvaltalaisen pörssimeklarin elämäkertaan perustuva elokuva, joka on täynnä seksuaalista sisältöä, päihteiden käyttöä ja kiroilua. Kyseinen elokuva sai tuotantomaassaan Yhdysvalloissa R-ikärajan nimenomaan seksuaalisesta sisällöstä, alastomuudesta, huumeiden käytöstä, kiroilusta ja väkivallasta. (Filmratings.com n.d. d.) Suomessa osakseen samoista sisällöllisistä syistä elokuva sai 16-ikärajan (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. d). Isossa-Britanniassa elokuva sai taas 18-ikärajaluokituksen kiroilusta, seksuaalisesta sisällöstä ja huumeiden käytöstä (BBFC n.d. e). Muutamassa maassa elokuva kiellettiin kokonaan, kuten Malesiassa ja Nepalissa, kun taas Yhdistyneissä Arabiemiirikunnissa elokuvasta nähtiin leikattu versio. Maan levitysversiosta oli sensuroitu kirosanat ja leikattu 45 minuuttia pois haitallista sisältöä, josta elokuva enimmäkseen koostuu. Maan yleisöllä oli hankaluuksia seurata juonta ja dialogia. (Juliani 2017.) Myös Disneyn live action -versio elokuvasta *Kaunotar ja hirviö* (*Beauty and the Beast*, Yhdysvallat 2017) sai korkean 16-ikärajan Venäjällä homoseksuaalisen propagandan takia. Elokuvan yksi mieshahmoista on hämillään omasta seksuaalisuudestaan ja tunteistaan toista miestä kohtaan. Saman hahmon takia alabamalainen drive-in-elokuvateatteri kieltäytyi näyttämästä elokuvaa. (Parfitt 2017.) Venäjän markkinat oli suuri menetys elokuvalle, joka kuitenkin sai 1,3 miljardin dollarin lipputulot maailmanlaajuisesti (Box Office Mojo n.d. b). Suomessa kyseinen elokuva sai 12-ikärajaluokituksen sisältäen väkivaltaa ja ahdistusta aiheuttavaa sisältöä (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. e).

3.8 Trailerien luokittelu

Kaikki kolme organisaatiota (MEKU, BBFC, CARA) luokittelevat myös elokuvien trailereita. Trailereilla tarkoitetaan lyhyttä esittelyfilmiä, joka koostuu elokuvan kohtauksista. Trailerin tarkoituksena on mainostaa ja herättää mielenkiintoa tulevaa elokuvaa kohtaan. Elokuvateattereissa usein näytetään ohjelmistoon tulevien elokuvien trailereita ennen näytösten alkua. (Wikipedia 2016.) Elokuvien trailerit voivat saada ja usein saavatkin eri ikärajaluokitukset kuin itse elokuvat, mikä mahdollistaa elokuvien mainostamisen nuoremille katsojille kuin mille valmiit elokuvat ovat sallittuja. Poikkeuksen tähän tekee Christopher Nolanin sotaelokuva *Dunkirk* (Iso-Britannia, Alankomaat, Ranska, Yhdysvallat 2017), jonka trailerit ja lopullinen elokuva saivat kaikki ikärajan 12A Isossa-Britanniassa. Nolan jo elokuvaa tehdessään halusi sille 12A-ikärajaluokituksen mahdollisimman suuren yleisömäärän saavuttamiseksi. (Howard 2017.) Yhdysvalloissa elokuva sai PG-13-ikärajan (Filmratings.com n.d. e). Suomessa taas elokuva sai 16-ikärajan sisältäen

ahdistusta, mutta sen traileri luokiteltiin 12-ikärajakategoriaan (Kuvaohjelmien ikäraja-haku n.d. f). Elokuva *Drive* (Yhdysvallat 2011) on niin Suomessa kuin Isossa-Britanniassa luokiteltu 18-ikärajakategoriaan, mutta MEKU on antanut elokuvan trailerille 16-ikärajan, kun taas BBFC on luokitellut elokuvan trailerit 15-ikärajakategoriaan (BBFC n.d. f; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. g). Mahdollistaen elokuvan trailerin näyttämisen alempien ikärajojen saaneiden elokuvien näytöksissä. Monesti myös elokuvien oheistuotteet, kuten lelut, ovat suunnattu lapsille, jotka eivät ole tarpeeksi vanhoja nähdäkseen itse elokuvia (Banks 2012). Hyvänä esimerkkinä tästä toimii Disneylandin laitteeseen perustuvat *Pirates of the Caribbean* -elokuvat (Yhdysvallat 2003, 2006, 2007, 2011, 2017), jotka on luokiteltu tuotantomaassaan Yhdysvalloissa PG-13-ikärajakategoriaan (Filmratings.com n.d. f). Myös Suomessa elokuvat ovat saaneet 12-ikärajan ja vastaavasti Isossa-Britanniassa 12A-ikärajan (BBFC n.d. g; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. h). Kuitenkin Lego on tehnyt elokuvasta useita oheistuotteita, kuten videopelin, joka on luokiteltu Suomessa 7-ikärajakategoriaan (GameStop n.d.).

3.9 Palkintogaalat

Luokittelu vaikuttaa usein elokuvien palkintogaalamenestykseen ja näin ollen myös lipputuloihin. Monesti korkeamman luokituksen saaneet elokuvat ovat kriitikoiden ylistämiä ja pärjäävät paremmin palkintogaaloissa. Viimeisen kymmenen vuoden aikana vain kaksi parhaan elokuvan Oscar-palkinnon voittanutta elokuvaa olivat saaneet PG-13-ikärajan ja kaikki muut olivat saaneet ikärajan R. Lipputuloissa Oscar-voittajaelokuvat häviävät huomattavasti jymymenestyksille muun muassa ikärajaluokituksensa takia. (IMDb n.d. a; Sawhney & Eliashberg 1996, Terry, Cooleyn, & Zacharyn 2009, 4 mukaan.) Kenties tämän selittää, että usein korkeamman ikärajaluokituksen saaneissa elokuvissa käsitteellään todellisempia ja enemmän yhteiskuntaa heijastavia aiheita, jotka eivät välttämättä sovellu lapsille. Korkeampien ikärajojen saaneissa elokuvissa käsikirjoittajilla ja ohjaajilla on vapaammat kädet elokuvien luomisprosessissa ja mahdollisuus kokeilla asioita, joita alan ammattilaiset ja kriitikot arvostavat. Jokainen Oscar-ehdokkuus merkittävässä kategoriassa voi lisätä elokuvan lipputuloja 4,8 miljoonalla dollarilla, ja Oscar-voitto tarkoittaa noin 12 miljoonan dollarin lisätuloja elokuvalla, minkä takia monet tuotantoyhtiöt lykkäävät elokuviensa ensi-iltoja loppuvuoteen (Donihue, Waldman & Wheaton 2001, Terry, Butlerin & De'Armondin 2003, 25 mukaan). Myös markkinointiin käytetyt resurssit vaikuttavat Oscar-gaalassa menestymiseen (Prag & Casavant 1994, 217). Vuoden 2020 parhaan elokuvan Oscar-palkinnon voittanut eteläkorealainen *Parasite* (Etelä-Korea 2019) tuotti voiton jälkeisenä viikonloppuna Yhdysvalloissa 5,5 miljoonaa dollaria, joka oli 234 prosentin kasvu elokuvan lipputuloihin maassa, ja 12,7 miljoonaa

dollaria kansainvälisesti (Rubin 2020). Kokonaisuudessaan maailmanlaajuisesti elokuva on saanut 254,2 miljoonaa dollaria lipputuloina (Box Office Mojo.com n.d. f).

3.10 Elokvien jatko-osat

Luokittelun vaikutuksella levitykseen ja siten katsojamääriin ja lipputuloihin on suuri vaikutus, että tehdäänkö elokuvasta jatko-osaa. Myös mahdollisen jatko-osan budjetti riippuu ensimmäisen elokuvan taloudellisesta menestyksestä. (Vujić & Zhang 2018, 3703-3704.) Jatko-osien tarkoituksena on kapitalisoida ensimmäisen elokuvan menestyksellä ja hyödyntää elokuvan fanien sitoutumista elokuvan hahmoihin ja maailmaan (Craig, Greene & Versaci, 2015, Terryn, Mitchellin, Morganin & Owensin 2016, 58 mukaan). Usein lyhyessä ajassa ensimmäisestä elokuvasta ensi-iltansa saavat jatko-osat pärjäävät parhaiten, vaikka usein jatko-osat eivät ole yhtä tuottoisia kuin ensimmäinen elokuva (Basuroy & Chatterjee 2008, 803). Myös kirjoihin perustuvat elokuvat ja niiden jatko-osat pärjäävät alkuperäisten käsikirjoitusten omaavia elokuvia paremmin ensi-iltaviikonloppuna (Joshi & Mao 2012, 558). Suosituimpia jatko-osia ovat nimenomaan PG-13-ikärajan saaneet elokuvat (Wang 2010, 38). Esimerkiksi *Ocean's*-trilogia (Yhdysvallat 2001, 2004, 2007) sai ensimmäisestä elokuvasta *Ocean's Elevenistä – kovat panokset* (*Ocean's Eleven*, Yhdysvallat 2001) vuonna 2001 450,7 miljoonan dollarin lipputulot maailmanlaajuisesti (Box Office Mojo n.d. a). Kuitenkin vasta pari vuotta myöhemmin ensi-iltansa saanut *Ocean's Twelve* (Yhdysvallat 2004) tuotti vain 362,7 miljoonaa dollaria kansainvälisesti (Box Office Mojo n.d. c). Elokvatrilogian kolmas osa *Ocean's Thirteen* (Yhdysvallat 2007), joka sai ensi-iltansa kuusi vuotta ensimmäisen elokuvan jälkeen, sai enää 311,3 miljoonan dollarin lipputulot maailmanlaajuisesti (Box Office Mojo n.d. d). Vuonna 2018 ensi-iltansa saanut *Ocean's 8* (*Ocean's Eight*, Yhdysvallat 2018), joka on spin-off alkuperäisestä trilogiasta, pärjäsi trilogiaa huomattavasti huonommin ja ansaitsi vain 297,7 miljoonaa dollaria lipputuloina maailmanlaajuisesti (Box Office Mojo n.d. e). Kaikki trilogian kolme osaa ja spin-off on luokiteltu PG-13-ikärajakategoriaan (Filmratings.com n.d. g).

4 Luokittelun vaikutus käytännössä

4.1 Kuninkaan puhe

Tom Hooperin ohjaama *Kuninkaan puhe* (*The King's Speech*, Australia, Iso-Britannia 2010) on tositapahtumiin perustuva historiallinen draama kuningas Yrjö VI kamppailusta puhevaikeuden kanssa ja kuninkaaksi tulemisesta. Elokuva alkaa vuodesta 1925, kun

silloin vielä Yorkin herttua Albertin, lempinimeltään Bertien, täytyy pitää British Empire Exhibition päätöspuhe Wembley Stadionilla. Änkytyksestä kärsivän Albertin puhe ei kuitenkaan suju, ja mitkään hoidot eivät tunnu auttavan. Viimeisenä kortena herttuan vaimo Yorkin herttua Elisabeth menee tapaamaan australialaista puheterapeutiksi ryhtynyttä epäonnistunutta näyttelijää Lionel Loguenia, joka vaikean alun jälkeen onnistuu auttamaan Alberttia epätavallisilla menetelmillään. Loguen tasa-arvoinen suhtautuminen Alberttia, jota hän kutsuu tavallisesti Bertiksi, ja kuninkaallista etikettiä kohtaan johtaa pitkään yhteystyöhön ja elinikäiseen ystävyYTEEN. Albertin isä kuningas Yrjö V kuolee vuonna 1936, jolloin herttuan isoveljestä prinssi Edvardista, tutummin Davidistä, tulee Britannian uusi kuningas Edvard VIII. Kuningas Edvard VIII haluaa kuitenkin mennä naimisiin kahdesti eronneen amerikkalaisen seurapiirinaisen Wallis Simpsonin kanssa, jonka kanssa hän seurusteli ennen kuninkaaksi kruunaamistaan. Kuninkaana ei ole kuitenkaan soveliasta mennä naimisiin eronneen naisen kanssa, joten kuningas Edvard VIII luopuu kruunustaan ja Albertista tulee kuningas Yrjö VI. Kuninkaana Yrjö VI tarvitsee Loguenin apua enemmissä määrin änkytyksen hallitsemiseksi. Logue auttaa kuningas Yrjö VI:ta niin kruunajaisissa kuin puheessa, jonka kuningas joutuu pitämään radiolähetyksessä vuonna 1939, kun Iso-Britannia julistaa sodan natsi-Saksaa vastaan. Sen sijaan, että kuningas puhuu radiolähetyksessä miljoonille ihmisille, hän teeskentelee puhuvansa ainoastaan huoneessa olevalle Loguelle. Elokuvan lopussa kerrotaan, että Logue oli läsnä jokaisessa kuningas Yrjö VI:n pitämässä puheessa toisen maailmansodan ajan.

Elokuvan on ohjannut Tom Hooper ja käsikirjoittanut David Seidler. Elokuvan pääosissa nähdään tähtinäyttelijöitä. Kuningas Yrjö VI:ta esittää Colin Firth, Lionel Loguena nähdään Geoffrey Rush ja kuningatar Elisabethia näyttelee Helena Bonham Carter. Sivurooleissa nähdään muita tunnettuja näyttelijöitä, kuten Michael Gambon, Timothy Spall ja Guy Pearce.

Elokuva sai 12 Oscar-ehdokkuutta, joista neljä oli tärkeissä kategorioissa: paras elokuva, paras ohjaus, paras miespääosa ja paras (alkuperäinen) käsikirjoitus. Elokuva lopulta voitti Oscar-palkinnon kaikissa neljässä tärkeässä kategoriassa. Etenkin Suomessa elokuvan lipputulot kasvoivat kymmenillä tuhansilla dollareilla muutaman viikon ajan Oscar-voittojen jälkeen. Elokuva sai myös ehdokkuuksia ja voittoja tärkeissä kategorioissa muissa palkintogaaloissa, kuten Golden Globesseissa ja BAFTA:ssa (British Academy of Film and Television Arts). (Box Office Mojo n.d. g; IMDb n.d. c.)

Elokuva sai ensi-iltansa Yhdysvalloissa taktisesti Oscar-ehdokkuuksia ajatellen loppuvuodesta 25. joulukuuta 2010. Suomessa elokuva sai ensi-iltansa 21. tammikuuta 2011 ja Isossa-Britanniassa 7. tammikuu 2011. (IMDb n.d. b.) Suomessa elokuva teki 2,4 miljoonan dollarin lipputulot, Isossa-Britanniassa 74,9 miljoonan dollarin lipputulot ja Yhdysvalloissa 135,5 miljoonan dollarin lipputulot. Maailmanlaajuisesti elokuva ansaitsi yhteensä 424 miljoona dollaria lipputuloina. (Box Office Mojo.com n.d. g.)

Elokuva on yleiseltä tunnelmaltaan optimistinen, toiveikas ja usko kovan työn tuottamaan tulokseen. Elokuva sisältää kohtuullisesti aikuisten aktiviteetteja eli tupakkatuotteiden ja alkoholin käyttöä. Elokevassa on lievää kiroilua ja hyvin hienovaraisia seksuaalisia referenssejä. Elokevassa käsitellään lähimmäisen kuolemaa kahteen otteeseen, mutta niihin ei niinkään syvennytä. Joillekin katsojille ahdistusta aiheuttavaa sisältöä voi olla kuolematapaus, kuninkaan puhevaikeus ja keskustelut kiusatuksi joutumisesta ja lapsen heitteillejätöstä. Elokevassa ei esiinny lainkaan väkivaltaa, vaikka muutamissa kohtauksissa nähdään vihanpurkauksia ja huutamista. Vaikka elokuvan kohdeyleisö on aikuiset, ei siinä esiinny Suomen luokittelukriteereiden mukaan haitallista sisältöä lapsille. Enemminkin elokuva toimii inspiraationa puhevaikeudesta kärsiville ja sen voi kääntämisestä voimavaraksi. Myös historiallisesta näkökulmasta elokuva on opettavainen, vaikkakin melko dramatisoitu.

Heti elokuvan alkumetreiltä alkaen nähdään päähenkilö kuningas Yrjö VI polttamassa tupakkaa, etenkin stressaantuneena, mikä jatkuu koko elokuvan ajan. Myös monet sivuhahmot polttavat muutamissa kohtauksissa. Tupakointia esiintyy jo elokuvan toisessa kohtauksessa, jossa lääkäri yrittää auttaa silloin vielä herttua Alberttia änkytyksen kanssa. Lääkäri kehottaa Alberttia polttamaan, koska hänen asiantuntevan näkemyksensä mukaan tupakointi auttaa rentouttamaan keuhkoja ja rauhoittamaan hermoja sekä kohottaa itseluottamusta. Tupakoinnista annetaan myönteinen ja jopa lääketieteellisesti positiivinen kuva, mikä on omiaan nostamaan elokuvan ikärajaa. Kuitenkin lääkärin neuvot kumotaan nopeasti puheterapeutti Lionel Loguen puolelta, kun ensimmäisellä vastaanottokäynnillään Albert on aikeissa polttaa turhauduttuaan ja Loguen estää tämän suoralla kommentillaan, että tupakointi tappaa. Elokevassa siis toteutuu BBFC:n vaatimus näyttää tupakkatuotteet haitallisena.

Alkoholin käyttöä esiintyy elokuvassa kohtuullisesti, eikä hahmoja näytetä humaltuneessa tilassa kertaakaan. Kahdessa eri kohtauksessa alkoholin käyttö korostuu. Ensimmäinen kohtauksista on keskustelu Albertin ja Loguen välillä Albertin traumaattisesta

lapsuudesta. Logue tarjoaa Albertille lämmintä maitoa, kun tämä tarvitsee jotain vahvempaa juotavaa ja puhuu lapsuudestaan. Alkoholien rooli korostuu uudelleen toisessa kohtauksessa, jossa kuningas Edvard VIII lähtee etsimään tiettyä samppanjapulloa naisystävälleen Simpsonille pitkin palvelusväen kellarikäytäviä juhlien aikana. Vaikka kuningas Edvard VIII etsii pulloa ja kommentoi veljelleen Albertille Simpsonin kallista makua, ei kohtauksen päämääränä ole kuitenkaan samppanjapullon löytyminen vaan etenkin veljesten keskustelu kuningas Edvard VIII:n aikomuksesta mennä naimisiin eronneen Simpsonin kanssa. Alkoholien käyttö jää elokuvassa osaksi arkielämää, eikä niinkään vaikuta negatiivisesti hahmojen elämään. Elokuvassa ei myöskään mainosteta mitään alkoholimerkkiä.

Elokuva ei sisällä haitallista seksuaalista sisältöä lapsille. Elokuvassa viitataan useampaan otteeseen Wallis Simpsonin epäsovpuudesta kuninkaan vaimoksi. Elokuvassa nousee esille, että kahdesti eronnut Simpson aloitti suhteen prinssi Edvardin kanssa vielä olleessaan naimisissa toisen aviomiehensä kanssa. Myös hahmojen välisissä keskusteluissa vihjataan Simpsonin samanaikaisista suhteista eri miesten kanssa. Viittaukset Simpsonin erinäisiin suhteisiin ovat hienovaraisia ja melkein huimaamattomia.

Mahdollista ahdistusta aiheuttavaa sisältöä elokuvassa on kuningas Yrjö V:n kuolema, kuningas Yrjö VI:n puhevaikeus ja keskustelut Albertin traumaattisesta lapsuudesta. BBFC:n mukaan etenkin kuolemantapaus on sisällöllisesti mainittava asia elokuvan luokittelun yhteydessä. Kuningas Yrjö V:n kuolema näytetään elokuvassa hyvin neutraalisti eikä hautajaisia näytetä ollenkaan. Elokuvan alussa kuningas Yrjö VI:n lamauttava puhevaikeus käännetään lopussa vahvuudeksi etenkin, kun Winston Churchillin paljastaa kärsineensä samasta vaivasta ja pystyi kääntämään sen voimavaraksi.

Lapsille haitallista väkivaltaa elokuvassa ei esiinny. Tiedetään kuitenkin, että kuningas Yrjö VI omasi temperamenttisen luonteen, joka tuodaan elokuvassa esiin äkillisinä vihanpurkauksina lähinnä ääntä korottaen ja lieviä englanninkielisiä voimasanoja, kuten bloody ja bugger, käyttäen.

Kaikista painavimpana ja keskustelua herättäneenä haitallisena sisältönä elokuvassa on kiroilua. Kahdessa eri kohtauksessa kuningas Yrjö VI toistaa litanian vahvempia englanninkielisiä kiro sanoja, kuten fuck, shit ja arse. Ensimmäisessä kohtauksista Logue huomaa, että Albert ei änkytä kiroillessaan ja opettaa häntä käyttämään kiroilua yhtenä kei-

nona änkytyksen välttämiseksi. Kuningas toistaa sanoja shit ja fuck noin 20 kertaa kohtauksen aikana. Toisen kerran kuningas kiroilee harjoitellessaan puhetta sodan julistuksesta natsi-Saksalle, joka hänen pitää lukea suorassa radiolähetyksessä kansalaisilleen. Jälleen kerran samat kiro sanat toistuvat kuninkaan harjoitellessa puhetta ja kiroillessa sanojen väliin välttääkseen änkytyksen. Vaikka kuningas Yrjö VI selkeästi kiroilee kohtauksissa, kiroilua käytetään kuitenkin änkytyksen hoitomuotona ja molemmissa kohtauksissa tunnelma on jopa koominen.

Suomessa elokuva luokiteltiin alun perin S-ikärajakategoriaan valmistumisvuonnaan 2010. Elokuva oli siis sallittu kaikenikäisille eikä siinä nähty olevan paljoakaan lapsille haitallista sisältöä. Uusien ikärajakriteereiden muutosten tuloa vuonna 2012 elokuva uudelleen luokiteltiin vuonna 2016 7-ikärajakategoriaan sisältäen lievää ahdistusta aiheuttavaa sisältöä. Ahdistavan sisällön katsotaan olevan lasten universaaleja pelkoja käsitteleviä kuvauksia tai tilanteita, kuten elokuvassa Yrjö V:n kuolema. (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. i.) Päähenkilön kiroilu ei ole vaikuttanut elokuvan ikärajaan, koska kiroilua ei lasketa Suomessa luokitteluperusteeksi. Elokuvan ikärajaan ei myöskään vaikuta tupakointi eikä alkoholin käyttö.

Isossa-Britanniassa elokuva sai 12-ikärajan kiroilun ja tupakoinnin takia. Etenkin englanninkielisen fuck-sanan käyttö lasketaan BBFC:n mukaan kovaksi kielenkäytöksi, jota kuitenkin elokuvassa lieventää sen käyttö puhevaikeuden hoitomuotona melkein koomisiin elkein. BBFC katsoo, että elokuvassa on useita tupakointia sisältäviä kohtauksia. Vaikka tupakointia käytetään elokuvassa puhevaikeuden hoitomuotona, ei sitä kuitenkaan näytetä hohdokkaana tai suositeltavana. Elokuvan kaikki BBFC:lle toimitetut versiot läpäisivät 12-ikärajan muokkaamattomina. (BBFC n.d. h.)

Yhdysvalloissa elokuva sai korkean ikärajan R, jolloin kukaan alle 17-vuotias ei pääsyt katsomaan elokuvaa ilman huoltajaa. Syy korkeaan ikärajaan on päähenkilön kiroilu ja etenkin fuck-sanan käyttö. CARA:n luokittelusääntöjen mukaan, jos elokuvassa käytetään fuck-sanaa enemmän kuin yhden kerran elokuva saa automaattisesti R-ikärajan. PG-13-ikärajan saavuttamiseksi elokuvasta olisi pitänyt poistaa kaikki rajan ylittävät fuck-sanat. Ohjaaja Tom Hooper ei kuitenkaan halunnut leikata kyseisiä kohtauksia ja R-ikäraja pysyi. Elokuvastudio valitti kohtuuttomasta luokittelupäätöksestä turhaan. Oscar-voittojen jälkeen elokuvasta tehtiin PG-13-versio, josta fuck-sanoja oli lopulta leikattu

pois ja kiroilukohtauksia oli muokattu nuoremman yleisön tavoittamiseksi. Alemman ikärajan omaava versio elokuvasta ei kuitenkaan menestynyt yhtä hyvin ja teki vain 3,4 miljoonaa dollaria lipputuloina. (Box Office Mojo n.d. h; McGranaghan 2017.)

Levityksen kannalta elokuvan yhdysvaltalaisesta versiosta olisi jo alun perin kannattanut muuttaa kiroilua sisältävät kohtaukset tai muuttaa kiro sanat lievempiin voimasanoihin. Luultavasti alempi ikäraja olisi lisännyt potentiaalisia lipputuloja, koska nuoret olisivat päässeet katsomaan elokuvan ilman aikuisen seuraa. Ymmärrettävästi elokuvan ohjaaja halusi pidättäytyä historiallisesti korrektissa kerronnassa ja näin ollen kiro sanojen ja tupakoinnin poistaminen olisi ollut mahdotonta. Suomessa ja Isossa-Britanniassa elokuvan ikärajat ovat oivallisia elokuvan sisältöön nähden eivätkä rajoita levittämistä maissa. Elokuvan trailerit ovat saaneet Suomessa S-ikärajan ja Isossa-Britanniassa PG-ikärajan, mikä on mahdollistanut elokuvan mainostamisen nuoremmalle yleisölle, ketkä ei kuitenkaan pääse katsomaan korkeamman ikärajan saanutta lopullista elokuvaa (BBFC n.d. h; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. i).

4.2 Tom of Finland

Tom of Finland (Suomi 2017) on elämäkertaelokuva suomalaisesta kuvataiteilijasta ja sarjakuvapiirtäjästä Touko Laaksosesta, joka parhaiten tunnetaan homoeroottisista kuvistaan, joita hän julkaisi peitenimellään ja sittemmin taitelijanimellään Tom of Finland. Elokuva alkaa niin sanotusti elokuvan lopusta, kun keski-ikäinen Touko Laaksonen istuu ystävänsä Dougin kanssa Yhdysvalloissa suuressa aulassa odottaen esittelyään lavalle faniensa eteen. Itse elokuvan tarina kuitenkin alkaa jatkosodan ajan Suomesta, jossa Touko Laaksonen palvelee Helsingin ilmatorjuntarykmentissä tulenjohtajana. Jo sodan aikana tietoisena omasta seksuaalisesta suuntautumisestaan, Touko etsii illan pimeässä seuraa Tähtitorninmäeltä, jonka suojissa sotilaat harrastavat haureutta. Jatkosodan loputtua taiteilijaurasta haaveileva Touko ryhtyy piirtämään homoeroottisia kuvia miehistä vain omaksi ilokseen. Siskonsa kanssa asuva Touko joutuu kuitenkin piilottelemaan kuvia Suomessa, jossa homoseksuaalisuus on laissa kiellettyä. Sisko Kaija kuitenkin tietää Toukon suuntautumisesta, mutta saa tietää kuvista vasta Toukon menestyksen huipulla vuosia myöhemmin. Sodan jälkeisessä Suomessa Touko jatkaa miesseuran etsimistä Tähtitorninmäeltä, missä poliisi pitää usein ratsioita homoseksuaalisuuden kitkemiseksi. Samaisessa paikassa Touko myös tapaa tulevan elämäkumppaninsa tanssijan Veljen, lempinimeltään Nipan, josta myöhemmin tulee sisarusten kämppäka-

veri. Mainostoimistossa työskentelevä Touko yrittää levittää lihaksikkaita kuviaan tukkijätkistä ja moottoripyöräilijöistä Berliinissä, missä hän joutuu vankilaan syytettynä hotelihuoneen maksamatta jättämisestä ja homoseksuaalisuudesta. Avuksi saapuu Heikki Alijoki, jonka Touko tuntee sodan ajoilta. Alijoki onnistuu saamaan Toukon vapaaksi ja kertoo hänelle ”sököilloista”, joita hän isännöi vaimonsa luvalla. ”Sököilloissa” miehet koontuvat juhlistamaan homoseksuaalisuuttaan suljettujen ovien taakse. Poliisi saa kuitenkin tiedon juhlista ja Alijoki joutuu mielisairaalaan parannettavaksi homoseksuaalisuudesta, joka luokiteltiin tuolloin sairaudeksi. Nipan kannustamana Touko lähettää yhä dramaattisemmaksi ja pornografisemmaksi muuttuneita kuviaan yhdysvaltalaiseen lehteen, joka julkaisee kuvat nimimerkillä Tom of Finland. Yksi kuvista, joissa poseeraa lihaksikkaita tukkijätkeä ja moottoripyöräilijöitä nahka-asuissa, päätyy jopa lehden kanteen. Toukon eli Tom of Finlandin suosio kasvaa homopornografiasta kiinnostuneiden alakulttuureiden keskuudessa ja hänen faninsa Doug kutsuu Toukon vierailulle vapautuneeseen Los Angelesiin. Touko matkustaa Yhdysvaltoihin ja pääsee kokemaan töidensä vaikutuksen homokulttuuriin sekä ennakkoluulottoman asenteen heidän elämäntyylinsä kohtaan. Toukon elämänkumppani Nipa kuolee kurkkusyöpään, jonka jälkeen Touko lopulta rohkenee näyttämään siskolleen Kaijalle työnsä Tom of Finlandina. Elokuvan lopussa palataan takaisin alkuhetkeen, kun Touko ja Doug istuvat aulassa. Touko astelee lavalle suuren yleisön eteen, jotka ovat tulleet juhlistamaan taitelijaa, joka aloitti seksuaalivähemmistöjen vallankumouksen.

Tom of Finlandin on ohjannut Dome Karukoski ja käsikirjoittanut Aleksis Bardy. Elokuvan pääosaa Touko Laaksosta näyttelee Pekka Strang. Toukon siskona Kaija Laaksosena nähdään Jessica Grabowsky ja Veljeä näyttelee Lauri Tilkanen.

Tom of Finland valittiin Suomen Oscar-ehdokkaaksi parhaan vieraskielisen elokuvan kategoriassa vuonna 2018, mutta elokuva ei päässyt lopulliselle ehdokaslistalle (Mankkinen 2017). Vuonna 2017 elokuva voitti FIPRESCI palkinnon Göteborgin elokuvafestivaaleilla (IMDb n.d. d).

Elokuva sai Suomessa ensi-iltansa 24. helmikuuta 2017 ja Isossa-Britanniassa 11. elokuuta 2017. Yhdysvalloissa elokuvan ensi-ilta oli 13. lokakuuta 2017. (IMDb n.d. e.) Suomessa elokuva tuotti 1,2 miljoonan dollarin lipputulot, mutta Isossa-Britanniassa elokuva tuotti vain 21 658 dollaria. Yhdysvalloissa elokuva sai 381 610 dollaria lipputuloina. Yhteensä maailmanlaajuisesti elokuva ansaitsi 1,8 miljoonaa dollaria lipputuloina. (Box Office Mojo n.d. i.)

Tom of Finland on rehellinen katsaus Touko Laaksosen elämään ja taiteeseen. Kampailu oman seksuaalisuutensa kanssa aikana, jolloin homoseksuaalisuus nähdään sairautena, on tuotu hyvin elokuvassa esille. Tunnelmaltaan elokuva on alussa hieman haiseva, mutta kapinamielen löydettyään voitokas tarina hyväksytyksi tulemisesta ja yhteisöllisyydestä ympäri maailmaa. Elokuva sisältää paljon tupakointia ja alkoholin käyttöä sekä lievää kiroilua. Useammassa kohtauksessa viitataan tai harrastetaan seksiä ja myös alastomuutta elokuvassa on kohtuullisesti. Touko Laaksosen piirustuksia näytetään läpi elokuvan, joista useat ovat jopa pornografisia. Elokuvassa käsitellään kuolemaa muutamaa otteeseen jatkosodan aikana ja niin sen jälkeenkin. Mahdollista ahdistusta aiheuttavia asioita elokuvassa on kuolema, sota, poliisiratsiat, rasismi ja homoseksuaalisuuden takia vainotuksi tuleminen. Elokuvassa esiintyy jonkin verran väkivaltaa niin jatkosodan aikana kuin Toukon siviilielämässä. Elokuva on ehdottomasti suunnattu aikuisille elokuvan aiheen, mutta myös sen sisällön kannalta. Elokuva sisältää paljon etenkin pienille lapsille haitallista sisältöä ja hämmentäviä aiheita.

Heti elokuvan ensimmäisessä kohtauksessa Touko Laaksonen yrittää saada tupakan syttymään kuitenkin siinä onnistumatta. Tupakointi jatkuu koko elokuvan ajan ja on läsnä suurimmassa osassa kohtauksista. Etenkin Touko polttaa melkein jokaisessa kohtauksessaan. Missään vaiheessa ei tupakoinnin haitallisuutta kyseenalaisteta, vaikka Touko kommentoikin siskolleen Kaijalle, kuinka jotkut sotatoverit ovat viimeinkin lopettaneet tupakoinnin eli kuolleet. Tupakointi on myös vahvasti osana Toukon iltakävelyitä Tähtitorninmäellä, missä hän etsii itselleen samalla seuraa.

Alkoholia käytetään elokuvassa kohtalaisesti, mutta sen käyttö korostuu vain muutama otteeseen. Useammassa kohtauksessa Touko kaataa itselleen tai vieralle drinkin kotonaan, mutta juominen on vain sivuosassa kohtauksissa eikä elokuvassa mainosteta mitään tiettyä alkoholimerkkiä. Muutamassa kohtauksessa hahmot näytetään päihtyneinä, kuten Touko Berliinissä, jossa hän päätyy hotellihuoneeseensa jatkamaan iltaa baaritutun kanssa. Uusi tuttavuus on kuitenkin aamulla kadonnut ja varastanut Toukon piirustukset vielä hänen nukkuessaan. Useimmat hahmot ovat myös humalassa vappujuhlassa, jossa he päätyvät pelaamaan pullonpyöritystä ja yksi naispelaaja vilauttaa muille huoneessa olijoille. Mielenkiintoista on, että Toukon viettäessä aikaa Yhdysvalloissa, jossa juhliminen on railakkaampaa, ei alkoholin käyttö korostu kuin yhdessä kohtauksessa, jossa puhutaan nimikkodrinkistä ”cocktails”. Kohtauksessa kuitenkin näkyy selvästi miehen sukupuolielimet.

Elokuva sisältää paljon seksuaalista sisältöä ja jonkin verran myös alastomuutta jo pelkästään Touko Laaksosen piirustusten muodossa. Elämäkertaelokuvassa näytetään hyvin useasti Toukon piirtämiä homoeroottisia kuvia lihaksikkaista miehistä, joissa miesten sukupuolielimet ovat selkeästi erotettavissa. Monet seksikohtaukset taas ovat peiteltyjä ja miehillä on vaatteet päällä. Enemminkin annetaan katsojan ymmärtää, että seksiä harrastetaan tai on harrastettu ilman sitä näyttämättä. Elokuvan alkumetreillä moni sotilas on kerääntynyt Tähtitorninmäelle, jonne Toukokin päätyy, harrastamaan seksiä. Kohtaus on melko peitelty ja harmiton. Kahdessa eri kohtauksessa Touko näytetään harrastamassa seksiä miehen kanssa kuitenkin vaatteet päällä. Molemmissa kohtauksissa on myös leikkauksia muihin tapahtumiin, eivätkä ne ole ajallisesti kovinkaan pitkiä. Alastomuutta elokuvassa esiintyy Toukon piirustuksissa, mutta myös muutamassa kohtauksessa. Yhdessä kohtauksista noin tusina ilkosen alastomia sotilaita juoksee jäällä avantoimaan ja heitä kuvataan kokokuvana niin takaa kuin edestäkin. Toisessa kohtauksessa Toukoa kuvataan takaapäin, kun hän herää ja nousee sängystä vain saappaat jalassa. Myös yhdessä kohtauksessa muutama mies makaa alasti sängyllä. Suomessa pelkkä alastomuus ei vaikuta ikärajaan toisin kuin taas Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa.

Mahdollista ahdistusta aiheuttavaa sisältöä on elokuvassa runsaasti. Itse jatkosotaa kuvataan elokuvassa lyhyesti, mutta heti alussa Neuvostoliiton hävittäjäkone ammutaan alas Toukon käskystä ja myös näytetään, kun kone saa osuman. Sodan raakuta käsitellään myös, kun Touko tappaa yksinäisen laskuvarjolla Suomen puolelle laskeutuneen neuvostoliittolaissotilaan puukolla. Vaikka puukonisku näytetään, ei kohtauksessa ole melkein lainkaan verta ja vain sotilaan eloton ruumis nähdään makaavan maassa. Kohtauksen palataan pariin otteeseen elokuvan aikana ja Touko perustaa yhden piirtämänsä hahmon Kaken neuvostoliittolaissotilaaseen. Seuraavan kerran kuolema on läsnä, kun Toukon elämäkumppani Nipa kuolee kurkkusyöpään. Pitkittynyt kamppailu sairauden kanssa on omiaan aiheuttamaan ahdistusta, mutta Nipan kuolemaa ei näytetä ja mainitaan vaan pariin otteeseen elokuvan aikana. Myös Dougin miesystävä Jack kuolee AIDSiin ja Doug sekä Touko käyvät katsomassa häntä kuolinvuoteellaan sairaalassa. Tapaaminen on haikea, mutta koominen, koska Touko tuo kanin tuliaisena Jackille ja se pääsee vapaaksi sairaalahuoneessa. Myöskään Jackin kuolemaa ei kuvata, eikä sitä käsitellä sen tarkemmin. Elokuvan loppupuolella näytetään kuvaa sodassa kuolleista sotilaita. Rasismia esiintyy jatkosodan kuvauksen aikana, kun sotilaat puhuvat useampaan otteeseen neuvostoliittolaissotilaita ”ryssinä”. Mahdollista ahdistusta voi aiheuttaa sodan jälkeisen ajan homoseksuaalien vainoaminen ja heidän ainaisessa paljastumisen

pelossa eläminen. He joutuvat piilottamaan elämäntapansa suljettujen ovien taakse eivätkä siltikään ole turvassa. Touko joutuu kätkemään piirustuksiaan niin yhteiskunnalta kuin omalta siskoltaan, jonka kanssa hän asuu. Pariin otteeseen elokuvassa näytetään poliisiratsioita Tähtitorinmäellä, jossa homoseksuaalit etsivät seuraa. Myös Alijoen kotona tapahtuvat kokoontumiset saavat karun lopun poliisien ilmestyttyä ovella ja pidättäessä juhlien isännän. Alijoki joutuu sairaalahoitoon, koska homoseksuaalisuus nähtiin sen ajan yhteiskunnassa parannettavissa olevana sairautena. Ahdistavana voi myös kokea pitkät kohtaukset Toukon ja Kaijan katsellessa Nipaa tämän tietämättä, koska molemmat sisarukset olivat kiinnostuneita hänestä aluksi. Myös saksalaisen poliisin kommentti, Toukon ollessa pidätettynä Berliinissä, homoseksuaalien tappamisesta kaasukammioissa voi aiheuttaa ahdistusta.

Elokuva sisältää kohtalaisesti haitallallista väkivaltaa lapsille, joka ei kuitenkaan kohdistu lapsiin. Jatkosodan väkivaltaisoin kohtaus on Toukon tappaessa neuvostoliittolaisen sotilaan puukolla. Toukon teko on väkivaltainen, mutta kohtauksessa ei tapahdu kamppailua sotilaiden välillä eikä näytetä melkein lainkaan verta, joka vaikuttaa alentavasti ikärajaan Yhdysvalloissa. Seuraavan kerran väkivaltaa esiintyy elokuvassa, kun Touko näyttää pornografisen piirustuksensa miehelle klubin vessassa ja tämä hakkaa Toukon ”hinttinä” olemisesta. Myös poliisien puistoratsiat eskaloituvat väkivaltaisuuksiin poliisien hakatessa pampuilla kiinniotettuja.

Kiroilu elokuvassa on lievää, mutta siinä kiroillaan niin suomeksi kuin englanniksikin. Ennen kuin Touko tappaa Neuvostoliiton sotilaan hän sanoo perkele. Myös kiivaan keskustelun aikana Nipa ivaa Toukoa ja puhuu nussimisesta, joka on englanniksi käännetty fuck. Englanniksi kiroillessa käytetään lähinnä fuck-sanaa, jonka käyttö useamman kuin yhden kerran tarkoittaa automaattisesti R-ikärajaa elokuvalla Yhdysvalloissa CARA:n sääntöjen mukaan. Fuck-sanan kuulee useampaan otteeseen lähinnä elokuvan loppupuolella.

Suomessa *Tom of Finland* sai ikärajan 12 sisältäen väkivaltaa, seksuaalista ja ahdistusta aiheuttavaa sisältöä. Koska väkivalta ei ole yksityiskohtaista eikä kohdistu lapsiin, lapsen perheenjäseniin tai eläimiin sekä väkivaltaiset kohtaukset ovat lyhyitä, se nähdään haitallisena vain nuoremmille lapsille. MEKU:n mukaan elokuvassa on useita selkeitä seksiviitteitä ja peiteltyjä seksikohtauksia. Elokuva sisältää yhden avoimen, mutta yksityiskohtiltaan petellyn seksikohtauksen. Koska seksuaalinen sisältö jää elokuvassa lieväksi, se ei nosta ikärajaa korkeaksi. Pelkkä alastomuus ei ole Suomessa ikärajaperuste.

Eniten elokuva sisältää melko voimakasta ahdistusta aiheuttavaa sisältöä, kuten ihmisiin kohdistuvaa kaltoin kohtelua ja psyykkisen kärsimyksen kuvausta sekä kuolemantapauksia, joita useimmat 12-vuotiaat pystyvät jo käsittelemään. (Kuvaohjelmien ikäraja-haku n.d. j.) Kiroilu ei ole vaikuttava tekijä elokuvan ikärajaan. Myöskään alkoholin ja tupakkatuotteiden käyttö ei ole vaikuttanut luokitteluun.

Isossa-Britanniassa elokuva luokiteltiin korkeaan 18-ikärajakategoriaan voimakkaan seksuaalisen sisällön, seksuaaliviittausten ja alastomuuden takia. Elokuvassa näytettävät Touko Laaksosen homoeroottiset piirustukset, jotka kuvaavat ryhmäseksiä, alastomuutta ja viittaavat suu- ja anaaliseksiin, ovat BBFC:n mukaan haitallista sisältöä alaikäisille. Pelkästään pornografiset kuvat sekä elokuvassa esiintyvä alastomuus nostavat sen 18-ikärajakategoriaan. Luokitteluun on myös vaikuttanut kiroilu, kuten fuck-sanan käyttö, ja homoseksuaalien syrjintää lietsova kielenkäyttö. Jatkosodan väkivalta ja etenkin neuvostoliittolaisen sotilaan puukotus on mainittu haitallisen sisällön kuvauksessa. (BBFC n.d. i.) Toisin kuin MEKU, BBFC ei keskity lainkaan ahdistusta aiheuttavaan sisältöön, kuten kuolemantapauksiin, joka taas oli huomattava vaikutustekijä Suomen luokittelussa. Myöskään aikuisten aktiviteettejä eli tupakointia ja alkoholin käyttöä ei ole mainittu haitallisena sisältönä.

Yhdysvalloissa elokuvaa ei luokiteltu lainkaan eli se on saanut merkinnän NR (Not Rated). Hyvin todennäköisesti elokuva olisi saanut ikärajan NC-17, jos se olisi päätynyt CARA:n luokiteltavaksi. Alastomuus, seksuaalinen sisältö etenkin miesten sukupuolielinten kuvaaminen ja fuck-sanan käyttö moneen otteeseen on kaikki voimakasta haitallista sisältöä CARA:n luokittelukriteerien mukaan. Jo fuck-sanan useammasta käytöstä elokuva olisi automaattisesti saanut R-ikärajan. Koska NC-17-ikäraja liitetään vahvasti pornografisiin elokuviin, olisi ikäraja huomattavasti rajoittanut elokuvan levitysmahdollisuuksia Yhdysvalloissa. Monet elokuvateatterit ja jälleenmyyjät eivät edes ota NC-17-ikärajan saaneita elokuvia valikoimaansa. Myöskään NATO:on kuuluvat elokuvateatterit eivät näytä elokuvia, joilla ei ole MPA:n luokitusta. Siispä elokuvan levitys jäi Yhdysvalloissa hyvin rajalliseksi ja sen levitys keskittyi lähinnä itsenäisiin elokuvateattereihin ja elokuvafestivaaleihin.

Elokuvan ohjaaja Dome Karukoski on varmasti halunnut tehdä taiteellisesti riippumattoman ja aidon katsauksen Touko Laaksosen elämään. Elokuvan kansainvälinen levitys kuitenkin kärsi sen haitallisen sisällön takia ja muutamilla leikkauksilla se olisi voinut päästä suuremman yleisön nähtäväksi. Elokuvan lipputulot jäivät hyvin pieniksi niin

Isossa-Britanniassa kuin Yhdysvalloissakin korkean ikärajan ja luokittelemattomuuden takia, joiden on todistettu olevan taloudellisesti haitallisia elokuville. Suomen 12-ikäraja on yllättävän alhainen verrattuna Ison-Britannian 18-ikärajaan, jonka olisi mahdollisesti pystynyt välttämään leikkaamalla ja muokkaamalla alastomuutta ja seksuaalista sisältöä sisältäviä kohtauksia. Etenkin Laaksosen selkeästi pornografisten kuvien vaihtaminen hänen lievempiin piirustuksiinsa olisi varmasti vaikuttanut alentavasti BBFC:n antamaan luokitukseen. Myös Yhdysvalloissa olisi voinut tavoitella R-ikärajaa leikkaamalla pois samoja haitallista sisältöä käsittäviä kohtauksia ja fuck-sanojen määrää, mikä toisaalta ei välttämättä olisi ollut riittävää homoseksuaalisuutta käsittelevälle elokuvalla. Kuten *Kuninkaan puheen* myös *Tom of Finlandin* trailerit ovat saaneet alemmat ikärajat kuin lopullinen elokuva. Elokuvan trailerit ovat saaneet Suomessa S- ja 7-ikärajat ja Isossa-Britanniassa 15-ikärajan, mikä on jälleen kerran mahdollistanut elokuvan markkinoinnin nuoremmalle yleisölle kuin kenelle lopullinen elokuva on nähtävissä. (BBFC n.d. i; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. j.)

4.3 Taken

Taken (Ranska 2008) on toimintajännityselokuva eläköityneestä CIA-agentista Bryan Millsistä, joka yrittää luoda suhdetta vieraantuneeseen tyttärensä Kimiin. Kim asuu rikkaasti uusiin naimisiin menneen äitinsä Lenoren kanssa, joka edelleen syyttää ex-avio-miestänsä perheensä laiminlyömisestä töidensä takia. Juuri 17 vuotta täyttänyt Kim haluaa lähteä kesäksi Pariisiin näkemään maailmaa ja oppimaan ranskaa 19-vuotiaan ystävänsä Amandan kanssa. Nuoren tyttärensä matkasta huolestunut Bryan ei aluksi suostu päästämään Kimiä matkalle, mutta lopulta heltyy tyttärensä ja tämän äidin painostuksesta. Lentokentällä Bryanille selviää nuorten matkan todellinen tarkoitus seurata U2-bändiä Euroopan-kiertueen ajan kaupungista ja maasta toiseen, mutta hän kuitenkin päästää tytöt lähtemään. Pariisiin saapuessaan tytöt tapaavat taksijonossa nuoren miehen, jonka kanssa he päätyvät jakamaan taksin. Mies saa selville yksityiskohtia nuorten matkasta ja Pariisin majoituksesta. Hetkeä myöhemmin muutama mies murtautuu asuntoon, jossa tytöt majoittuvat ja kidnappaavat heidät. Kimin puhelu isänsä kanssa keskeytyy, kun hän näkee, miten hänen ystävänsä Amanda viedään. Bryan tietää kokemuksesta, että myös Kim tullaan kidnappaamaan ja ehtii antaa tyttärelleen ohjeita ennen kuin hänet kaapataan. Välittömästi Bryan ryhtyy etsimään tytärtään ja lentää Pariisiin. Kimin antamista tiedoista selviää, että hänet on kidnapannut albanialainen rikosliiga, joka on erikoistunut naisten ihmiskauppaan. Bryan käyttää vanhoja CIA-kontaktejaan ja -taitojaan tyttärensä löytämiseksi ennen kuin Kim katoaa lopullisesti. Nopeasti ruumiiden

lukumäärä nousee, mitä lähemmäksi tytärtään Bryan pääsee. Kaiken lisäksi Ranskan viranomaiset ovat Bryanin kintereillä. Bryan pelkää jo pahinta löydettyään Amandan kuolleen huumeiden yliannostukseen albanialaisten päämajasta. Neitsyenä Kim on kuitenkin myyty eteenpäin Patrice Saint-Clairille, joka välittää nuoria naisia seksiorjiksi pohatoille. Vihdoinkin Bryan löytää tyttärensä ja pelastaa hänet viime tingassa laivalta, jossa moni vielä kuolee, ennen Kimin saamista turvallisesti kotiinsa Los Angelesiin.

Elokuvan on ohjannut Pierre Morel ja käsikirjoittanut Luc Besson ja Robert Mark Kamen. Elokuvan pääosaa Bryan Millssiä näyttelee Liam Neeson ja Kim Millssiä esittää Maggie Grace. Sivurooleissa nähdään useita kansainvälisiä ja tunnettuja näyttelijöitä, kuten Famke Janssen.

Isossa-Britanniassa elokuva sai ensi-iltansa 26.syyskuuta 2008 ja Suomessa 9. tammikuuta 2009. Yhdysvalloissa elokuva sai ensi-iltansa 30.tammikuuta 2009. Isossa-Britanniassa elokuva tuotti 11,3 miljoonaa dollaria lipputuloina ja Suomessa elokuva tuotti 34 009 dollaria. Yhdysvalloissa elokuva sai lipputuloja 145 miljoonaa dollaria. Kansainvälisesti elokuva ansaitsi yhteensä 227,8 miljoonaa dollaria lipputuloina. (Box Office Mojo.com n.d. j.)

Hyvän menestyksensä takia elokuva on saanut kaksi jatko-osaa, joissa Millsien perhe joutuu aina uudelleen pulaan. Molemmat jatko-osat menestyivät ensimmäistä elokuvaa paremmin. *Taken 2* (Ranska 2012) sai ensi-iltansa Suomessa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa 5.lokakuuta 2012 ja teki 376,1 miljoonan dollarin lipputulot maailmanlaajuisesti (Box Office Mojo n.d. k). Jatko-osa sai Suomessa (16) ja Yhdysvalloissa (PG-13) samat ikäraajat kuin ensimmäinen elokuva samoista sisällöllisistä syistä (Filmratings.com n.d. h; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. k). Isossa-Britanniassa elokuvan kolmea kohtaa muokattiin alemman ikärajan takaamiseksi ja elokuvan leikattu versio sai 12A-ikärajan, kun taas elokuvan kansainvälinen versio sai maassa ikärajan 15 (BBFC n.d. j). *Taken 3* (Ranska 2015) tuli ensi-iltaan tammikuussa 2012 ja teki 326,5 miljoonaa dollaria lipputuloina maailmanlaajuisesti (Box Office Mojo n.d. l). Trilogian kolmas osa sai samat ikäraajat kuin toinen jatko-osa ja jälleen kerran elokuvaa muokattiin brittiyleisöä varten alemman ikärajan takaamiseksi (BBFC n.d. k; Filmratings.com n.d. h; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. k). Poikkeuksellisesti molemmat elokuvan jatko-osat olivat tuottosampia kuin alkuperäinen elokuva, mihin varmasti vaikuttivat muokatut Ison-Britannian versiot.

Taken on pohjimmiltaan vauhdikas toimintaelokuva, joka kieltämättä sisältää paljon haitallista sisältöä. Elokuvan aihe naisten hyväksikäytöstä ja ihmiskaupasta on raskas ja itsessään ahdistusta aiheuttava. Muuta ahdistusta aiheuttavaa sisältöä on kidnappaus, prostituutioon pakottaminen ja kuolemanuhka. Elokuva sisältää kohtuullisesti alkoholin käyttöä ja lievää kiroilua, mutta ei lainkaan tupakointia. Elokuvassa on viittauksia suonensisäisten huumeiden käyttöön, kuten neulan jälkiä naisten käsivarsissa, vaikka itse piikitystä ei näytetä. Yksi hahmoista myös kuolee huumeiden yliannostukseen. Elokuva sisältää jonkin verran seksuaalista sisältöä, mutta ei niinkään alastomuutta. Elokuvassa on paljon väkivaltaa ja myös ruumiita kertyy tarinan aikana runsaasti.

Elokuva ei sisällä tupakointia ja alkoholia käytetään elokuvassa kohtuullisesti. Alkoholin käyttö korostuu vain yhdessä kohtauksessa. Elokuvassa vilahtaa muutamia alkoholi-merkkejä ilman, että niitä mainittaisiin. Aikuiset juovat olutta, viiniä ja samppanjaa Kimin syntymäpäiväjuhlissa, grilli-illassa, illallisella ja hienoissa juhlissa. Albanialaisten päämajassa on paljon tyhjiä oluttölkkejä esillä, mutta kukaan ei kohtauksessa kuitenkaan juo olutta. Lievästi korostunutta alkoholin käyttöä esiintyy kohtauksessa, jossa Bryan kolkkaa tarjoilijan, joka on viemässä kallista samppanjapulloa yhdelle naisia myyvän huutokaupan osallistujalle. Bryan tarjoilee juotavaa osallistujalle ja vahingossa myös läikyttää sitä miehen päälle.

Useaan otteeseen elokuvassa on viittauksia suonensisäisten huumeiden käytöstä, ja käyttäjinä on monesti nuoret naiset tai Kimin tapauksessa alaikäinen. Elokuvan alussa Bryanin tuttu Sam ottaa selvää Kimin kidnappaajista ja käy ilmi, että albanialainen jengi tunnetusti pakottaa naiset käyttämään huumeita. Seuraavan kerran huumeiden käyttö tulee esille, kun Bryan löytää työmaaparakin, jossa naisia pidetään sänkyyn kahlittuina. Naisilla on pistojälkiä käsivarsissaan ja he ovat selkeästi huumausaineiden vaikutuksen alaisina. Vaikuttavin kohtaaminen on kuitenkin, kun Bryan löytää Amandan elottoman ruumiin albanialaisten päämajan huoneesta sänkyyn kahlittuna ja huumeiden yliannostukseen kuolleen. Myös Kim vaikuttaa sekavalta huutokauppa-kohtauksessa seistessään huoneen keskellä.

Elokuvassa ei esiinny alastomuutta, mutta usein naiset ovat joko vähissä vaatteissa tai pelkästään alusvaatteisillaan. Elokuva sisältää jonkin verran viitteellistä seksuaalista sisältöä ja puhetta. Esimerkiksi Sam puhuu albanialaisen jengin toiminnasta pakottaa naisia prostituutioon ja Bryan kyselee prostituoidulta tarjolla olevista palveluista saadakseen selville Kimin olinpaikan. Myös työmaaparakin ovella, jossa huumattuja naisia pidetään

kahlittuina sänkyihin, on jono miehiä, jotka ostavat numeron tietyn naisen luo. Kohtauksessa annetaan viitteitä naisten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ilman, että mitään konkreettista näytetään. Lisäksi huutokaupasta ostettujen naisten laittaminen valmiiksi sheikkiä varten vihjaa seksuaaliseen sisältöön.

Mahdollista ahdistusta aiheuttavaa sisältöä elokuvassa on huomattavasti ja usein osallisina on nuoria tai alaikäisiä naisia. Useampi ahdistusta aiheuttava asia voidaan myös luokitella väkivaltaiseksi sisällöksi. Lapsille mahdollista ahdistusta aiheuttavaa sisältöä on Kimin vanhempien avioero, joka ei kuitenkaan tapahdu elokuvan aikana. Muita mahdollisesti ahdistavia kohtauksia ovat, kun kuuluisan laulajan Sheerahin kimppuun yritetään hyökätä veitsen kanssa, ja kun Amanda ja Kim kidnapataan turvallisesta asunnosta Pariisissa Kimin isän kuullessa kaiken kykenemättömänä tekemään mitään. Tyttöjen joutuessa ihmiskaupan uhreiksi, pakotettuina nisteiksi ja prostituutioon ja Kimin tapauksessa seksiorjuuteen ovat kaikki vakavia ja todellisia asioita maailmassa ja voivat aiheuttaa ahdistusta ja pelkotiloja jopa herkimmille aikuisille. Elokuvassa kuolee paljon ihmisiä, mutta vain Amandan kuoleman voi laskea merkittäväksi kuolemantapaukseksi, vaikka sitä ei käsitellä tai nosteta uudelleen esiin elokuvan aikana.

Taken sisältää paljon väkivaltaa, jota esiintyy melkein koko elokuvan keston ajan. Ensimmäinen väkivaltaisuus tapahtuu Bryanin taltuttaessa Sheerahin hyökkääjän. Väki-valta jatkuu Pariisissa niin albanialaisten kuin Bryaninkin taholta. Bryan eläköityneenä CIA-agenttina eliminoi vihollisensa käyttäen eri kamppailulajeja, aseita ja mitä vaan kättä pidempää. Bryan heti Pariisiin päästyään jahtaa miestä, joka ilmiantoi tytöt albanialaisille. Miehen yrittäessä paeta hän jää rekan alle ja kuolee. Ruumiiden määrä kasvaa, mitä lähemmäs Kimiä Bryan pääsee. Suurimmaksi osaksi väkivalta on hyvin toimintaelokuville tyypillistä ampumista ja tappeluita ilman pahemmin näkyvää verta tai verenvuodatusta. Ammattimaisesti koreografioituja tappelukohtauksia on korostettu etenkin äänitehosteiden avulla. Pitkissä takaa-ajokohtauksissa tapahtuu räjähdyksiä, ja albanialaisten autot törmäilevät esteisiin heidät taltuttaen. Bryan myös varastelee autoja sen pidempään asiaa harkitsematta. Pariin otteeseen ampukohtaukset ovat intensiivisempiä ja kestoltaan pidempiä. Kuten Bryanin vieraillessa ranskalaisen viranomaisyhteytensä Jean-Clauden luona, hän ampuu Jean-Clauden vaimoa käteen saadakseen tietoa Jean-Claudelta, joka on sekaantunut rikolliseen toimintaan. Toinen pidempi ampukohtaus tapahtuu, kun Bryan ampuu kuoliaaksi Patrick Saint-Clairin, joka on vastuussa Kimin myymisestä sheikille. Patrick yrittää paeta hissiin, mutta Bryan ehtii ampua häntä monta kertaa ennen hissien ovien sulkeutumista, ja lopulta Patrick kuolee hissien lattialle. Kohtaus

sisältää huomattavasti enemmän verta muihin vastaaviin kohtauksiin verrattuna. Elokuvan väkivaltaisain kohtaaminen on, kun Bryan löytää Markon, joka on yksi Kimin kidnappajista, ja kiduttaa häntä saadakseen tietää Kimin olinpaikan. Marko on sidottuna tuoliin kellarissa ja Bryan iskee hänen molempiin reisiin metallitikut. Tikkuihin hän liittää johtimet, joiden toiset päät ovat liitettynä sähköverkkoon. Bryan antaa sähköiskuja Markolle ennen kuin tämä kertoo, mitä Bryan haluaa tietää. Saatuaan tietonsa Bryan jättää sähköt päälle ja jättää Markon kuolemaan tuoliin. Bryan itse vahingoittuu vasta elokuvan viimeisessä tappelukohtauksessa, kun häntä puukotetaan veitsellä. Kuten monissa muissakin kohtauksissa, verta ei pahemmin näy.

Elokuva sisältää lievää kiroilua ja sanoja shit ja asshole käytetään useampaan otteeseen. Kuitenkaan selkeää fuck-sanaa ei kuule elokuvassa lainkaan.

Taken sai Suomessa ikärajan 16 vuonna 2008. Elokuvan luokittelu kuitenkin tarkistettiin uudelleen vuonna 2013, mutta ikäraja 16 pysyi ja vain elokuvan sisällölliset luokittelukriteerit lisättiin. *Takenin* katsotaan sisältävän voimakasta ahdistusta aiheuttavaa sisältöä sekä väkivaltaa. Suomen luokittelukriteereiden mukaan ahdistusta aiheuttava sisältö on järkyttävää, intensiivistä ja pitkäkestoista ihmisiin keskittyvää kuoleman, väkivallan tai psyykkisen hajoamisen uhkaa. Koska elokuva käsittelee ihmiskauppaa, on se jo teemaltaan lapsille haitallinen. Elokuva sisältää myös pitkäkestoista ja hallitsevaa väkivaltaa lähes koko kestopensa ajan. (Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. k.) Tutkimuksissa on todettu, että väkivaltainen sisältö on kaikista haitallisinta sisältöä lapsille. Senpä takia jokseenkin realistiset takaa-ajo- ja ampumakohtaukset sekä etenkin alaikäisiin kohdistuva henkinen väkivalta vaikuttavat kaikki korottavasti elokuvan ikärajaan.

Isossa-Britanniassa elokuvalla annettiin ikäraja 15 voimakkaan väkivallan ja kidutuskohtauksen takia. Ikärajaan vaikuttavia väkivaltakohtauksia ovat etenkin tyttöjen kidnappaus ja kauppaaminen sekä viitaukset huumeisiin, prostituutioon ja naisten hyväksikäyttöön. Myös tunteeton väkivalta ja sähköiskujen antaminen miehelle ovat luokituksen yhteydessä mainittavia väkivaltaisista kohtauksista. Haitallisena sisältönä on myös mainittu kiroilu ja etenkin vaimennettu fuck-sanan käyttö. (BBFC n.d. l.) BBFC ei saanut elokuvaa esikatseluun vaan hyväksyi toimitetun valmiin version, jota oli jo kuitenkin muokattu alemman ikärajan saamiseksi. Elokuvan kidutuskohtausta oli muutettu siten, että metallitikujen sijasta Bryan liittää sähköjohtimet tuoliin. Muuten sisällöltään elokuva on sama kuin kansainvälinen versio, joka taas on saanut 18-ikärajan Isossa-Britanniassa. (IMDb n.d. f.)

Elokuva sai Yhdysvalloissa ikärajakseen PG-13 häiritsevän teeman, väkivallan, seksuaalisen sisällön, kiroilun ja huumeisiin viittaavan sisällön takia. Elokuva muokattiin hie- man alemman ikärajan saamiseksi. Kuten Ison-Britannian versiossa, myös Yhdysval- loissa kidutuskohtaus muutettiin niin, että Bryan laittaa sähköjohtimet tuoliin kiinni. Yh- dysvaltalaisessa versiossa myös joitain väkivaltaisista kohtauksista on lyhennetty ja huu- meiden piikitysjälkiä on sumennettu PG-13-ikärajan takaamiseksi. (IMDb n.d. f.) *Take- nissä* kuullaan vaan yksi fuck-sana, mikä on CARA:n sääntöjen mukaan sallittua PG-13- ikärajan elokuvissa. Yhdysvalloissa elokuva on saanut kritiikkiä liian alhaisesta ikära- jasta, mikä ei ole yllättävää ottaen huomioon elokuvan väkivaltaisen sisällön ja aiheen.

Tarkastelluista kolmesta maasta ainoastaan Suomessa näytettiin *Takenin* kansainväli- nen alkuperäinen versio, jonka suomalainen yleisö jäi vähäiseksi ottaen huomioon, että pääosassa nähdään Liam Neeson. Elokuvan lyhyt aika elokuvateattereiden ohjelmis- tossa ja heikko levitys vain kuudessa elokuvateatterissa johtivat elokuvan vähäisiin lip- putuloihin Suomessa. Myös Suomen korkeampi 16-ikäraja poissulki paljon potentiaalista nuorempaa yleisöä, joihin toimintaelokuvat vetoavat. Isoa-Britanniaa varten elokuvaa muokattiin alemman ikärajan saamiseksi, mikä varmasti lisäsi katsojamääriä, joita olisi menetetty 18-ikärajalla. Myös pohjoisirlantilainen Neeson epäilemättä toimi vetonaulana briteille, jotka harvoin näkevät häntä toimintaroolissa. Elokuvan jatko-osat päätettiin lei- kata Ison-Britannian 12-ikärajakategoriaan sopiviksi vielä laajemman yleisön tavoitta- miseksi, mikä jäi ensimmäiseltä elokuvalta saamatta korkeamman ikärajan takia. Mah- dollisimman laajan levityksen varmistamiseksi ensimmäistä elokuvaa muokattiin Yhdys- valloissa kaikista eniten tuottoisimman PG-13-ikärajan saavuttamiseksi. Levityksen ja lipputulosten kannalta alempi ikäraja kannatti, koska nuoret pääsivät katsomaan elokuvan ilman aikuisen seuraa. Kuitenkin elokuvan teema, alaikäisiin kohdistuva haitallinen si- sältö ja väkivaltaisuus pysyivät muuttumattomina. Elokuva toimii hyvänä esimerkkinä PG-13-ikärajakategorian ongelmasta ja sen saamasta kritiikistä, että ikärajakategoria on kasvavissa määrin yhä väkivaltaisempi tuotantoyhtiöiden tavoitellessa tutkitusti tuotta- vinta ikärajaa. Poikkeuksellisesti *Takenin* trailerit Ison-Britanniassa ovat saaneet elo- kuvan tavoin 15-ikärajan, kun taas Suomessa elokuvan traileri sai ikärajan 12 eli eloku- vaa pystyttiin mainostamaan nuoremmalle yleisölle, kun mille itse elokuva on sallittu (BBFC n.d. l; Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. k).

5 Pohdintaa

Puhutaan usein elokuvabisneksestä, koska elokuvien tekeminen siinä missä mikä tahansa muukin ala, on pohjimmiltaan liiketoimintaa. Valmiin tuotteen levittäminen mahdollisimman laajalle yleisölle mahdollistaa paremmat markkinat ja siten tulot. Etenkin Yhdysvalloissa ennen uusien projektien aloittamista mietitään nimenomaan sijoitusten tuottavuutta, minkä takia haitallinen sisältö ja sen seurauksena ikäraajat voivat asettaa esteitä elokuvien levitykselle ja siten taloudelliselle tuottavuudelle. Kun taas Euroopassa ja tarkemmin Suomessa luokittelun ei anneta niinkään vaikuttaa elokuvien sisältöön, vaan elokuvia tehdään taide edellä ja ikäraja on vain laillinen edellytys ennen lopullista levitystä. Tuotantoyhtiöiden ja levittäjien tekemät muutokset ja leikkaukset elokuvaan tietyn ikärajan saamiseksi ovat saaneet kritiikkiä alan muilta tekijöiltä. Monien ohjaajien ja näyttelijöiden mielestä taiteellinen tinkimättömyys kärsii, kun elokuvia leikataan suurempien tuottojen toivossa.

Suomessa elokuvien ikäraja nousee, jos siinä esiintyy paljon väkivaltaa tai ahdistusta aiheuttavaa sisältöä. Kaikissa maissa seksuaalinen sisältö ja Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa myös alastomuus nostaa ikärajaa, vaikka Isossa-Britanniassa ei sinänsä pelkkä alastomuus ole ikärajaperuste. Usein realistiset kauhuelokuvat ja väkivaltaiset jännityselokuvat, joissa väkivalta kohdistuu etenkin lapsiin, nostaa helposti elokuvien ikärajan 16-kategoriaan. Toisaalta alentavasti ikärajaan voi vaikuttaa, jos elokuva on vaikka adaptaatio kirjasta tai sijoittuu fantasia- tai scifimaailmaan. Koska *Taken* sisältää paljon väkivaltaa ja ahdistavaa sisältöä, se sai Suomessa korkeamman ikärajan kuin *Tom of Finland*, jossa esiintyy taas enemmän seksuaalista sisältöä ja alastomuutta. Jos tarkoituksena on tavoitella alemmää ikärajaluokitusta Suomessa, kannattaa leikkausvaiheessa etenkin keskittyä väkivaltaisten kohtausten ja ahdistusta aiheuttavan sisällön määrään, keston ja hahmojen ikään. Vaikka Suomessa ala valvoo itse itseään koulutettujen luokittelijoiden avulla, kohdellaan kuitenkin kaikkia elokuvia tasa-arvoisesti ilman etuoikeuksia, poliittista tai uskonnollista agendaa. Suomessa elokuvateatterit eivät valikoi ohjelmistoaan ikärajojen perusteella, joten kaikilla paitsi pornografisilla elokuvilla on mahdollisuus tulla nähdyksi yhdenvertaisesti.

Ison-Britannian luokittelu putoaa paljolti Suomen ja Yhdysvaltojen väliin. Haitallisena sisältönä painotetaan Suomen tavoin väkivaltaa ja ahdistusta aiheuttavaa sisältöä, mutta myös seksuaalinen sisältö korostuu ikärajaa määriteltäessä. *Tom of Finland* sai Suo-

messa ikärajan 12, kun taas Isossa-Britanniassa elokuvan katsottiin sisältävän liikaa haitallista sisältöä alle 18-vuotiaille. Etenkin elokuvan seksuaalinen ja ajoittain jopa pornografinen sisältö ja alastomuus vaikuttivat suuresti lopulliseen ikärajaan Isossa-Britanniassa. Myös *Takenin* kansainvälinen versio luokiteltiin Isossa-Britanniassa 18-ikärajakategoriaan, mistä voi päätellä BBFC:n katsovan voimakkaan väkivaltaisen sisällön olevan verrattavissa seksuaaliseen sisältöön ja siihen liittyvään alastomuuteen. Suomen tapaan Isossa-Britanniassa elokuvateatterit näyttävät kaikkien ikärajakategorioiden elokuvia. BBFC:n tarjoama palvelu elokuvien raakaversioiden kommentoimisesta ja haitallisen sisällön muokkaus- ja leikkausehdotuksista tietyn ikärajan saamiseksi on auttanut monien elokuvien levitystä suuremmalle yleisölle maassa.

Yhdysvalloissa haitallisena sisältönä korostuu kiroilu, seksuaalinen sisältö, alastomuus sekä väkivalta. Fuck-sanan käyttö kirosanana useammin kuin kerran nostaa elokuvan luokituksen automaattisesti R-ikärajakategoriaan, minkä takia *Kuninkaan puhe* sai ikärajan R Yhdysvalloissa, vaikka kiroilua käytetään puhevaikeuden hoitomuotona. Isossa-Britanniassa taas otetaan huomioon kiroilun konteksti ikärajaa harkittaessa, ja Suomessa kiroilu ei ole edes vaikuttava tekijä ikärajaan. Vaikka *Takenin* yhdysvaltalaisesta versiosta oli leikattu ja muutettu joitain väkivaltaisia kohtauksia, elokuvan mahdollista ahdistusta aiheuttava teema pysyi samana, jonka voisi todeta olevan haitallinen nuoremmalle yleisölle. Myös veren olemattomuus, tappamiseen viittaus ilman kohtalokkaan iskun näyttämistä tai epärealistinen väkivalta voivat vaikuttaa alentavasti ikärajaan, mitä tuotantoyhtiöt ja ohjaajat ovat oppineet hyödyntämään elokuvia tehdessä. Kuten Suomessa myös Yhdysvalloissa ala valvoo itseään, vaikkakin luokittelijoina toimivat alasta riippumattomat vanhemmat. On kuitenkin hieman problemaattista, että CARA on osana MPA:ta, jonka muodostaa Hollywoodin isoimmat studiot. Herää siis epäily, että luokittelaanko kaikkia elokuvia tasa-arvoisesti tekijöistä riippumatta. Vaikka CARA:n luokittelujärjestelmä korvasi aikaisemman katollisen järjestelmän the Hayes Coden, dokumenttielokuvassa *This Film Is Not Yeat Rated* (Yhdysvallat 2006) nähdään edelleen kirkon edustajia paikalla tilaisuudessa, jossa haetaan muutosta CARA:n antamaan ikärajapäätökseen. Levityksen kannalta CARA:n antama ikäraja vaikuttaa täysin siihen, missä elokuvia näytetään ja kenelle. Korkean NC-17-ikärajan saaminen tai luokittelemattomuus tekevät elokuvien levittämisestä Yhdysvalloissa lähes mahdotonta.

Tilastollisesti alle 25-vuotiaat käyvät eniten elokuvissa opinnäytetyössä tarkastelluissa kolmessa maassa. Ei siis ole yllättävää, että PG-13-ikäluokituksen on todettu olevan Yhdysvaltojen taloudellisesti kannattavin ikärajakategoria. PG-13-ikärajojen elokuvat usein

vetoavat niin nuoriin kuin aikuisiin. Ne eivät kärsi alempien ikärajakategorioiden lapsellisesta stigmasta eivätkä sisällä liikaa haitallista sisältöä nuoremmalle yleisölle. Toisaalta, koska tuotantoyhtiöt tavoittelevat PG-13-ikärajaa elokuvilleen, nykyään ikärajan elokuvat ovat väkivaltaisempia kuin ennen. Suomessa PG-13-ikärajaa vastaa ikäraja 12. Vuonna 2019 kahdeksan kymmenestä Suomen katsotuimmasta elokuvasta oli ikärajaltaan 12 ja kaikki kymmenen katsotuinta elokuvaa oli luokiteltu 12-ikärajakategoriaan tai sen alle. Elokuvien sisältöön ja siten luokitteluun on tietysti vaikuttanut se, että myös kahdeksan kymmenestä elokuvasta oli joko kokonaan tai osaksi tuotettu Yhdysvalloissa, jossa on pohdittu ikärajoja jo projektien kehitysvaiheissa. (Suomen elokuvasäätiö 2020, 10.) Isossa-Britanniassa PG-13-ikärajaa vastaa 12A-ikäraja. Vuonna 2019 Ison-Britannian kymmenestä katsotuimmasta elokuvasta vain yksi elokuva oli luokiteltu 15-ikärajakategoriaan ja loput olivat saaneet 12A- tai alemman ikärajan. Myös kaikkien paitsi yhden elokuvan tuotantomaa oli Yhdysvallat. (UK Cinema Association n.d.)

On siis todettava, että elokuvien kansainvälisen levityksen takaamiseksi, kannattaa tähdätä 12-, 12A- tai PG-13-ikärajaan tai sitä vastaavaan maakohtaiseen ikärajaan. Elokuvat eivät välttämättä ole kriitikoiden ylistämiä, mutta ne saavat paremmat taloudelliset mahdollisuudet. Yleisesti haitallisessa sisällössä pitää ottaa huomioon väkivaltaisuus, ahdistusta aiheuttava ja seksuaalinen sisältö sekä kiroilu. Vaikka Suomessa alastomuus ei ole ikärajaperuste, se kuitenkin nähdään haitallisena sisältönä ulkomailla ja voi nostaa elokuvien ikärajoja yllättävän paljon. Väkivaltaisuutta kannattaa välttää tai pitää se mahdollisimman epärealistisena ja verettömänä. Etenkin vahvat kiro sanat on hyvä unohtaa kokonaan ja pidättäytyä lievemmissä voimasanoissa. Erityisesti Yhdysvalloissa seksuaalista sisältöä painotetaan luokittelussa paljon, joten tarvittaessa lievä puhe ja peitelty seksuaalinen sisältö on kannattavaa alempia ikärajoja tavoiteltaessa. Ahdistavaa sisältöä voi olla kohtuullisesti PG-13-ikärajan elokuvissa, mutta helposti kopioitava käyttäytyminen, kuten itsemurha, nostaa taas ikärajoja etenkin Isossa-Britanniassa. Myös huomattava ja haitallinen alkoholin, tupakkatuotteiden ja huumeiden käyttö varsinkin nuorten keskuudessa, ei ole suotavaa PG-13-ikärajan elokuville.

Suoratoistopalvelut, kuten Netflix, tuovat omat haasteensa elokuvien luokittelulle ja ikärajojen noudattamisen valvonnalle. Vaikka monet suoratoistopalvelut pyrkivät noudattamaan eri maiden luokittelukäytäntöjä, niitä kuitenkin ensisijaisesti sitoo yhtiöiden kotipaikkojen lainsäädännöt. Haitallisen sisällön vaikutus suoratoistopalveluiden tarjoamien elokuvien ikärajoissa voi poiketa huomattavasti maiden omista ohjeistuksista eikä kol-

mas osapuoli ole varmistamassa, että ikärajoja noudatetaan. Siispä luokittelun perustarkoitus suojella alaikäisiä elokuvien haitalliselta sisällöltä ei toteudu. Toisaalta elokuvat, joiden katsojamäärät olisivat jääneet ikärajojen takia vähäisiksi elokuvateatterilevityksessä voivat menestyä todella hyvin suoratoistopalveluissa. Tulevaisuudessa suoratoistopalveluiden rooli etenkin levityskanavana tulee yhä kasvamaan ja olisi tärkeää saada niiden ikärajaluokittelut yhtenäistettyä maiden omien luokittelujärjestelmien kanssa, kuten Isossa-Britanniassa on jo tehty Netflixin suhteen.

6 Lopuksi

On selkeää, että eri maiden luokitteluissa on eroja niin ikärajoissa kuin haitallisen sisällön painotuksessa. Suomessa elokuvien ikärajat ovat välillä huomattavasti alhaisempia Yhdysvaltojen ikärajiin verrattuna, kun taas Isossa-Britanniassa ikärajat ovat usein näiden kahden maan välimaastossa. Vaikka tarkastelluista maista vain Suomessa ja Isossa-Britanniassa elokuvien luokittelu on lakisäätöistä muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, myös Yhdysvalloissa luokittelemattomien elokuvien levitys ja siten kaupallinen tuottavuus on lähes mahdotonta. Luokittelusta voi helposti tulla tuotantojen viimeinen kompastuskivi, jolla on yllättäviä vaikutuksia lopullisten elokuvien menestykseen niin taloudellisesti kuin taiteellisesti.

Vaikka kaikissa käsitellyissä maissa luokittelijat toimivat elokuva-alasta riippumattomina toimijoina, he kaikki ovat kuitenkin hyvin läheisesti sidottuja alan toimijoihin, joko maan luokittelujärjestelmän perustamisen puolelta tai heitä työllistäviltä tahoilta. Herääkin kysymys, kuinka luotettavia ja riippumattomia luokittelijat oikeasti ovat. Yhdysvalloissa vanhempien toimiminen luokittelijoina on vähintään kyseenalaista ja tutkimusten mukaan he arvioivat ikärajat korkeammiksi kuin mediakasvatusalan ammattilaiset. Myös elokuvia arvioivien luokittelijoiden määrällä on merkitystä luokituksiin, mikä voi omalta osaltaan selittää Yhdysvaltojen korkeampia ikärajoja. Suomessa yksin työskentelevät MEKU:n kouluttamat luokittelijat arvioivat elokuvien ikärajat alhaisemmiksi kuin Yhdysvalloissa isommissa raadeissa työskentelevät vanhemmat.

Opinnäytetyössä tuli esiin suuntaa antavia sisällöllisiä seikkoja, joita kannattaa ottaa elokuvissa huomioon niiden levitystä ajatellen. Aiheen syventämiseksi ja yleistämiseksi pitäisi seuraavaksi tutkia paljon suurempaa määrää elokuvia eri vuosilta. Pitäisi myös ottaa huomioon maiden elokuvateattereiden määrä ja väkiluku ja suhteuttaa elokuvien lipputulot niiden mukaan. Suomalaisten elokuvien vertaaminen brittiläisiin ja yhdysvaltalaisiin

elokuvaan on muutenkin vaikeaa, koska Suomi on pieni tuotantomaa eikä pysty tasapuolisesti kilpailemaan Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen isojen elokuvatuotantojen kanssa. Lisäksi muiden kuin englanninkielisten elokuvien levitys maailmalla on huomattavasti haastavampaa luokittelusta riippumatta, vaikka suoratoistopalvelut niin tuotantoyhtiöinä kuin levittäjinä ovatkin luoneet uusia mahdollisuuksia suomalaiselle elokuvatuotannolle.

Lähteet

Austin, Bruce A., Nicolich, Mark J. & Simonet, Thomas 1981. M.P.A.A. Ratings and the Box Office: Some Tantalizing Statistics. *Film Quarterly*. 35 (2), 28-30. <https://www.jstor.org/stable/1212047> (luettu 19.2.2020).

Banks, Dave 2012. Today's MPAA Ratings Hold Little Value for Parents. *Wired*. <https://www.wired.com/2012/04/mpaa-ratings/> (luettu 25.2.2020).

Basuroy, Suman & Chatterjee, Subimal 2008. Fast and frequent: Investigating box office revenues of motion picture sequels. *Journal of Business Research*. 61 (7), 798-803. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2007.07.030> (luettu 2.4.2020).

BBFC 2013. British Board of Film Classification Annual Report and Accounts 2012. 1-75. https://bbfc.co.uk/sites/default/files/attachments/BBFC%20Annual%20Report%202012_0.pdf (luettu 27.11.2019).

BBFC 2019. BBFC Classification Guidelines. 1-40. <https://bbfc.co.uk/sites/default/files/attachments/BBFC-Classification-Guidelines.pdf> (luettu 27.11.2019).

BBFC n.d. a. Digital Age Ratings. <https://bbfc.co.uk/about-classification/digital-age-ratings> (luettu 27.11.2019).

BBFC n.d. b. A Brief History of BBFC. <https://bbfc.co.uk/education-resources/student-guide/bbfc-history> (luettu 27.11.2019).

BBFC n.d. c. Case Studies Deadpool. <https://bbfc.co.uk/case-studies/deadpool> (luettu 27.11.2019).

BBFC n.d. d. Ratings Info. <https://bbfc.co.uk/what-classification/what-bbfc-ratings-info> (luettu 27.11.2019).

BBFC n.d. e. The Wolf of Wall Street (2013). <https://www.bbfc.co.uk/releases/wolf-wall-street-2013> (luettu 19.2.2020).

BBFC n.d. f. Drive (2011). <https://www.bbfc.co.uk/releases/drive-2011> (luettu 31.3.2020).

BBFC n.d. g. Pirates of the Caribbean. <https://www.bbfc.co.uk/search/releases/pirates%20of%20the%20caribbean> (luettu 31.3.2020).

BBFC n.d. h. The King's Speech. <https://www.bbfc.co.uk/releases/kings-speech-2010> (luettu 30.4.2020).

BBFC n.d. i. Tom of Finland. <https://www.bbfc.co.uk/releases/tom-finland-2017> (luettu 25.8.2020).

- BBFC n.d. j. Taken 2. <https://www.bbfc.co.uk/releases/taken-2-film> (luettu 7.9.2020).
- BBFC n.d. k. Taken 3. <https://www.bbfc.co.uk/releases/taken-3-2014> (luettu 7.9.2020).
- BBFC n.d. l. Taken. <https://www.bbfc.co.uk/releases/taken-film> (luettu 7.9.2020).
- BBFC n.d. m. Trainspotting. <https://www.bbfc.co.uk/release/trainspotting-q29sbgvjdgvlbjpwwc0zndmxmdu> (luettu 8.4.2021).
- BBFC n.d. n. Midsommar. <https://www.bbfc.co.uk/release/midsommar-q29sbgvjdgvlbjpwwc00mdi0mze> (luettu 8.4.2021).
- Blitz, Matt 2014. A Brief History of the Movie Rating System. Gizmodo. <https://gizmodo.com/a-brief-history-of-the-movie-rating-system-1676334900> (luettu 27.11.2019).
- Box Office Mojo 2020. Top Lifetime Grosses. https://www.boxoffice Mojo.com/chart/top_lifetime_gross/ (luettu 17.4.2020).
- Box Office Mojo n.d. a. Ocean's Eleven. https://www.boxoffice Mojo.com/title/tt0240772/?ref=bo_ser_1 (luettu 2.4.2020).
- Box Office Mojo n.d. b. Beauty and the Beast. <https://www.boxoffice Mojo.com/release/rl222594561/> (luettu 19.2.2020).
- Box Office Mojo n.d. c. Ocean's Twelve. https://www.boxoffice Mojo.com/title/tt0349903/?ref=bo_ser_1 (luettu 2.4.2020).
- Box Office Mojo n.d. d. Ocean's Thirteen. https://www.boxoffice Mojo.com/title/tt0496806/?ref=bo_ser_1 (luettu 2.4.2020).
- Box Office Mojo n.d. e. Ocean's Eight. https://www.boxoffice Mojo.com/title/tt5164214/?ref=bo_ser_2 (luettu 2.4.2020).
- Box Office Mojo n.d. f. Parasite. https://www.boxoffice Mojo.com/title/tt6751668/?ref=bo_ser_1 (luettu 3.4.2020).
- Box Office Mojo n.d. g. The King's Speech. <https://www.boxoffice Mojo.com/releasegroup/gr1902924293/> (luettu 29.4.2020).
- Box Office Mojo n.d. h. The King's Speech (PG-13 Version). <https://www.boxoffice Mojo.com/releasegroup/gr1986810373/> (luettu 10.5.2020).
- Box Office Mojo n.d. i. Tom of Finland. https://www.boxoffice Mojo.com/releasegroup/gr2143310341/?ref=bo_tt_gr_1 (luettu 25.8.2020).
- Box Office Mojo n.d. j. Taken. https://www.boxoffice Mojo.com/title/tt0936501/?ref=bo_ser_1 (luettu 1.9.2020).

Box Office Mojo n.d. k. Taken 2. <https://www.boxofficemojo.com/releasegroup/gr1792692741/> (luettu 7.9.2020).

Box Office Mojo n.d. l. Taken 3. https://www.boxofficemojo.com/title/tt2446042/?ref=bo_ser1 (luettu 7.8.2020).

Ekholm, Jukka 2019. Elokvateatterit vetävät entistä enemmän yleisöä, elokuvien tv-katselu on hiipunut. Tilastokeskus: Tieto & trendit. <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/elokuvateatterit-vetavat-entista-enemman-yleisoa-elokuvien-tv-katselu-on-hiipunut/> (luettu 10.9.2020).

El-Mahmoud, Sarah 2019. Which Age Group Goes To The Movies Most Often? You Might Be Surprised. CinemaBlend. <https://www.cinemablend.com/news/2478258/which-age-group-goes-to-the-movies-most-often-you-might-be-surprised> (luettu 14.9.2020).

Filmratings.com 2010. Classification and Rating Rules. 1-20. https://www.filmratings.com/Content/Downloads/rating_rules.pdf (luettu 28.11.2019).

Filmratings.com n.d. a. Frozen. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=frozen&x=25&y=11> (luettu 1.3.2020).

Filmratings.com n.d. b. Harry Potter. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=harry+potter&x=22&y=6> (luettu 25.2.2020).

Filmratings.com n.d. c. The Hunger Games. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=the+hunger+games&x=0&y=0> (luettu 25.2.2020).

Filmratings.com n.d. d. The Wolf of Wall Street. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=the+wolf+of+wall+street&x=0&y=0> (luettu 19.2.2020).

Filmratings.com n.d. e. Dunkirk. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=dunkirk&x=23&y=16> (luettu 31.3.2020).

Filmratings.com n.d. f. Pirates of the Caribbean. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=pirates+of+the+caribbean&x=0&y=0> (luettu 31.3.2020).

Filmratings.com n.d. g. Ocean's. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=Ocean%27s&x=0&y=0> (luettu 2.4.2020).

Filmratings.com n.d. h. Taken. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=taken&x=0&y=0> (luettu 7.9.2020).

Filmratings.com n.d. i. Zootopia. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=Zootopia&x=0&y=0> (luettu 8.4.2021).

Filmratings.com n.d. j. Aladdin. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=aladdin&x=0&y=0> (luettu 8.4.2021).

Filmratings.com n.d. k. The Lord of the Rings. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=the+lord+of+the+rings&x=0&y=0> (luettu 8.4.2021).

Filmratings.com n.d. l. Gravity. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=gravity&x=0&y=0> (luettu 8.4.2021).

Filmratings.com n.d. m. Bridget Jones. <https://www.filmratings.com/Search?filmTitle=Bridget+jone&x=0&y=0> (luettu 8.4.2021).

Fithian, John & Brennehan, Jackie 2016. NATO Defends Voluntary Movie Rating System in California Court Case. Boxoffice. 152 (6), 16-17. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/trade-journals/nato-defends-voluntary-movie-rating-system/docview/1791579343/se-2?accountid=11363> (luettu 17.2.2020).

Fithian, John 2011. There's an NC-17 in Shame. Boxoffice. 147 (12), 6-7. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/trade-journals/theres-nc-17-shame/docview/916999734/se-2?accountid=11363> (luettu 19.2.2020).

Follows, Stephen 2014. Which MPAA rating earns the most money?. Stephen Follows. <https://stephenfollows.com/which-mpaa-rating-earns-the-most-money/> (luettu 19.2.2020).

GameStop n.d. Lego Pirates of the Caribbean. <https://www.gamestop.fi/Xbox%20360/Games/54267> (luettu 1.4.2020).

Gomery, Douglas & Pafort-Overduin, Clara 2011. Movie History: A Survey. Toimenpaine. New York: Routledge.

Gunter, Barrie 2018. Predicting Movie Success at the Box Office. Cham:Palgrave Macmillan.

Heverin, Abby 2017. MPAA Ratings Are Not Curricular Guidelines. National Council of Teacher of English. <https://www2.ncte.org/blog/2017/12/mpaa-ratings-not-curricular-guidelines/> (luettu 28.11.2019).

Holson, Laura M. 2003. Studios Are Killing (Bloodily but Carefully) for an R Rating. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2003/10/21/movies/studios-are-killing-bloodily-but-carefully-for-an-r-rating.html> (luettu 25.2.2020).

Howard, Kirsten 2017. Dunkirk gets a 12A certificate from the BBFC. Den of Geek!. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/magazines/dunkirk-gets-12a-certificate-bbfc/docview/1916039112/se-2?accountid=11363> (luettu 31.3.2020).

Humphreys, Gary 2016. Adult film ratings to stop kids lighting up. World Health Organization. Bulletin of the World Health Organization. 94 (2), 82-83. <http://dx.doi.org.ezproxy.metropolia.fi/10.2471/BLT.16.020216> (luettu 17.2.2020).

IMDb n.d. a. Best Picture Winners. <https://m.IMDb/chart/bestpicture/> (luettu 2.4.2020).

IMDb n.d. b. Kuninkaan puhe. Release Info. https://www.IMDb/title/tt1504320/releaseinfo?ref=tt_dt_dt (luettu 29.4.2020).

IMDb n.d. c. Kuninkaan puhe. Awards. <https://www.IMDb/title/tt1504320/awards> (luettu 29.4.2020).

IMDb n.d. d. Tom of Finland. Awards. <https://www.IMDb/title/tt5226984/awards> (luettu 25.8.2020).

IMDb n.d. e. Tom of Finland. Release Info. https://www.IMDb/title/tt5226984/releaseinfo?ref=tt_dt_dt (luettu 25.8.2020).

IMDb n.d. f. Taken. Alternate Versions. <https://www.IMDb/title/tt0936501/alternateversions> (luettu 7.9.2020).

Juliani, Joey 2017. Major Films That Were Changed For Other Countries. Looper. <https://www.looper.com/94806/major-films-changed-countries/> (luettu 19.2.2020).

Johnson, Justin 2014. Word on the Wire: Film Classification. Sight and Sound. 24 (3), 19. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/magazines/word-on-wire-film-classification/docview/1507595750/se-2?accountid=11363> (luettu 17.2.2020).

Joshi, Amit & Mao, Huifang 2012. Adapting to succeed? Leveraging the brand equity of best sellers to succeed at the box office. Journal of the Academy of Marketing Science. 40, 558-571. <https://doi.org/10.1007/s11747-010-0241-2> (luettu 2.4.2020).

KAVI n.d. a. Ikärajat. <https://kavi.fi/fi/meku/ikarajat> (luettu 26.11.2019).

KAVI n.d. b. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti <https://kavi.fi/fi/kansallinen-audiovisuaalinen-instituutti> (luettu 26.11.2019).

KAVI n.d. c. Kuvaohjelmien ikärajat. <https://kavi.fi/fi/meku/kuvaohjelmat> (luettu 26.11.2019).

KAVI n.d. d. Luokittelijoiden valvonta. <https://kavi.fi/fi/meku/kuvaohjelmat/luokitteluvanta> (luettu 26.11.2019).

KAVI n.d. e. Luokittelukriteerit. <https://kavi.fi/fi/meku/kuvaohjelmat/luokittelu/luokittelukriteerit> (luettu 26.11.2019).

KAVI n.d. f. Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö. <https://kavi.fi/fi/kansallinen-audiovisuaalinen-instituutti/mediakasvatus-ja-kuvaohjelmayksikko> (luettu 26.11.2019).

KAVI n.d. g. Sisältösymbolit. https://kavi.fi/sites/default/files/images/mekulaiset/ikarajat_www.png (luettu 26.11.2019).

KAVI n.d. h. Tarjoaminen yleisölle. <https://kavi.fi/fi/meku/kuvaohjelmat/tarjoaminen-yleisolle> (luettu 26.11.2019).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. a. Frozen. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/frozen//542bb53d25b88ee7ebb7f17d> (luettu 1.3.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. b. Babe – urhea possu. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/babe%20urhea%20possu//542bb51525b88ee7ebb6f012> (luettu 1.3.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. c. Nälkäpeli. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/n%C3%A4lk%C3%A4peli/a/> (luettu 25.2.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. d. The Wolf of Wall Street. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/the%20wolf%20of%20wall%20street/a/542bb4fd25b88ee7ebb6556e> (luettu 19.2.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. e. Beauty and the Beast. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/beauty%20and%20the%20beast/a/58b90c288e75b4040087aa62> (luettu 19.2.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. f. Dunkirk. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/dunkirk/a/595a40b69bd12504005cc3d3> (luettu 31.3.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. g. Drive. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/drive/af/542bb52f25b88ee7ebb79662> (luettu 31.3.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. h. Pirates of the Caribbean. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/pirates%20of%20the%20caribbean/a/> (luettu 31.3.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. i. The King's Speech. [https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/the king's speech//](https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/the%20king%20speech//) (luettu 30.4.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. j. Tom of Finland. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/tom%20of%20finland/a/58736db13ab09a04009d95b3> (luettu 25.8.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. k. Taken. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/taken/a/> (luettu 7.9.2020).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. l. Bohemian Rhapsody. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/bohemian%20rhapsody/a/5ba4e87b2e37360004e1d11b> (luettu 8.4.2021).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. m. The Sixth Sense. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/the%20sixth%20sense/a/542bb52225b88ee7ebb7483e> (luettu 8.4.2021).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. n. Trainspotting. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/trainspotting/a/542bb54325b88ee7ebb81804> (luettu 8.4.2021).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. o. Midsommar. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/midsommar/a/5d19b7ab5c1cb90004ac5941> (luettu 8.4.2021).

Kuvaohjelmien ikärajahaku n.d. p. Bridget Jones. <https://luokittelu.kavi.fi/public.html#haku/bridget%20jones/a/> (luettu 8.4.2021).

Laukkanen, Hanna 2016. Apulanta-elokuvan ikäraja nousi - Temonen halusi arvion rajasta jo leikkausvaiheessa. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-9210645> (luettu 28.11.2019).

Leenders, Mark A.A.M. & Eliashberg, Jehoshua 2011. The antecedents and consequences of restrictive age-based ratings in the global motion picture industry. International Journal of Research in Marketing. 28 (4), 367-377. <https://doi.org/10.1016/j.ijresmar.2011.06.001> (luettu 19.2.2020).

Mankkinen, Jussi 2017. Tom Of Finland Suomen Oscar-ehdokkaaksi. Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-9814662> (luettu 25.8.2020).

McGranaghan, Mike 2017. 15 Movies That Went To War With The Ratings Board. Screen Rant. <https://screenrant.com/movies-battled-fought-mpaa-ratings-board/> (luettu 1.3.2020).

Mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikkö MEKU 2013. Mediakasvatus- ja kuvaohjelma-keskus toimintaohjelma. 1-43. https://kavi.fi/sites/default/files/documents/mekun_toimintaohjelma.pdf (luettu 26.11.2019).

Mendelson, Scott 2013. Disney's 'Frozen' Proves Failure Of PG Rating. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/scottmendelson/2013/11/26/disneys-frozen-proves-worthlessness-of-pg-rating/#5d2464a6d353> (luettu 1.3.2020).

Millett, Christopher & Glantz, Stanton A., 2010. Assigning an '18' rating to movies with tobacco imagery is essential to reduce youth smoking. Thorax. 377-378. <https://thorax.bmj.com/content/thoraxjnl/65/5/377.full.pdf> (luettu 25.2.2020).

MPA 2019. Motion Picture Association Unifies Global Brand. <https://www.motionpictures.org/press/motion-picture-association-unifies-global-brand/> (luettu 8.12.2019).

MPA 2020. Theme Report 2019. 1-59. <https://www.motionpictures.org/wp-content/uploads/2020/03/MPA-THEME-2019.pdf> (luettu 10.9.2020).

MPA n.d. Who We Are. <https://www.motionpictures.org/who-we-are/> (luettu 28.11.2019).

National Coalition Against Censorship n.d. A Brief History of Film Censorship. <https://ncac.org/resource/a-brief-history-of-film-censorship> (luettu 29.11.2019).

Ng, David 2018. Famously secretive, MPAA pulls back the curtain of ratings – a little bit. Los Angeles Times. <https://www.latimes.com/business/hollywood/la-fi-ct-mpaa-ratings-20181029-story.html> (luettu 2.3.2020).

Obias, Rudie 2015. 9 Movies That Were Changed for International Audiences. Mental Floss. <https://www.mentalfloss.com/article/67638/9-movies-were-changed-international-audiences> (luettu 19.2.2020).

Pallotta, Frank 2014. How 'Indiana Jones' Finally Forced Hollywood To Create The PG-13 Rating. Insider. <https://www.businessinsider.com/indiana-jones-and-the-temple-of-doom-created-pg-13-rating-2014-4?r=US&IR=T> (luettu 25.2.2020).

Parfitt, Orlando 2017. 'Beauty And The Beast' gets adult-only rating in Russia. Screen International. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/trade-journals/beauty-beast-gets-adult-only-rating-russia/docview/1912491382/se-2?accountid=11363> (luettu 19.2.2020).

Prag, Jay & Casavant, James 1994. An empirical study of the determinants of revenues and marketing expenditures in the motion picture industry. Journal of Cultural Economics. 18, 217-235. <https://doi.org/10.1007/BF01080227> (luettu 1.3.2020).

Price, Joseph, Palsson, Craig & Gentile, Doug 2014. What Matters in Movie Ratings? Cross-country Differences in how Content Influences Mature Movie Ratings. Journal of Children and Media. 8 (3), 240-252. <https://doi.org/10.1080/17482798.2014.880359> (luettu 27.11.2019).

Rosser, Michael 2015. Disney's 'Zootopia' renamed 'Zootropolis' for UK. Screen Daily. <https://www.screendaily.com/news/disneys-zootopia-renamed-zootropolis-for-uk/5084129.article> (luettu 19.2.2020).

Rubin, Rebecca 2020. 'Parasite' Enjoys Record Box Office Boost After Oscar Wins. Variety. <https://variety.com/2020/film/box-office/parasite-oscar-box-office-1203505355/> (luettu 3.4.2020).

Sedergren, Jari n.d. Suomessa on koettu sata vuotta elokuväsensuuria. Tiellä sananvapauteen. <https://sananvapauteen.fi/artikkeli/695> (luettu 28.11.2019).

Suomen elokuväsäätiö 2020. Elokuvuvuosi 2019. 1-32. <https://ses.fi/wp-content/uploads/2020/04/Elokuvuvuosi-Facts-Figures-2019.pdf> (luettu 10.9.2020).

Terry, Neil, Butler, Michael & De'Armond, De'Arno 2003. Determinants of the Box Office Performance of Motion Pictures. Proceedings of the Academy of Marketing Studies. 8 (2), 23-28. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.544.1027&rep=rep1&type=pdf> (luettu 2.4.2020).

Terry, Neil, Cooley, John W. & Zachary, Miles 2009. The determinants of foreign box office revenue for English language movie. Journal of International Business and Cultural Studies. 1-12. <https://aabri.com/manuscripts/09274.pdf> (luettu 17.9.2020).

Terry, Neil, Mitchell, Lisa, Morgan, Ashley & Owens, James 2016. The Determinants of Box Office Revenue for Movie Sequels. Journal of the Southwestern Society of Economists. 43, 53-71. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/scholarly-journals/determinants-box-office-revenue-movie-sequels/docview/2082950864/se-2?accountid=11363> (luettu 2.4.2020).

This Film Is Not Yet Rated. (This Film Is Not Yet Rated). 2006. Käsikirjoitus Kirby Dick, Eddie Schmidt & Matt Patterson. Ohjaus Kirby Dick. Yhdysvallat:Independent Film Chanel, Netflix, British Broadcasting Corporation, Chain Camera Pictures & Red Envelope Entertainment/Eddie Schmidt. 98 min.

UK Cinema Association n.d. Annual top 10 films – last five years. <https://www.cinema-uk.org.uk/the-industry/facts-and-figures/uk-cinema-admissions-and-box-office/annual-top-10-films/> (luettu 10.9.2020).

Vähäsarja, Ismo 2012. "Elokuvien ikärajaudistus epäonnistui". Yle. <https://yle.fi/uutiset/3-6143893> (luettu 28.11.2019).

Vujić, Sunčica, Zhang, Xiaoyu 2018. Does Twitter chatter matter? Online reviews and box office revenues. Applied Economics. 50 (34-35), 3702-3717. <https://doi-org.ezproxy.metropolia.fi/10.1080/00036846.2018.1436148> (luettu 17.2.2020).

Wang, Qianqian 2010. Box Office Drivers of Motion Picture Sequels. Thesis. Montreal: Concordia University, Degree of Master of Science in Administration. 1-64. <https://search-proquest-com.ezproxy.metropolia.fi/dissertations-theses/box-office-drivers-motion-picture-sequels/docview/859261424/se-2?accountid=11363> (luettu 2.4.2020).

Wikipedia 2016. Traileri. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Traileri> (luettu 31.3.2020).

Wikipedia 2020. Harry Potter (film series). [https://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_\(film_series\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_(film_series)) (luettu 17.4.2020).